

HUMANISTISKA
OCH TEOLOGISKA
FAKULTETERNA

Räcker de Mänskliga Rättigheterna för att hantera Klimatkrisen?

En kritisk analys av Simon Caneys argument för ett
Människorätts-perspektiv på klimatförändringarna

Malin Östling

AVD. FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER
HISTORISKA INSTITUTIONEN

Kurskod: MRSK62

Termin: Vårterminen 2023

Handledare: Emelie Lantz

Omfång: 11645 ord

Abstract (English)

Title: Are Human Rights enough to handle the climate crisis? (A critical analysis of Simon Caney's argument for a Human Rights approach on climate change)

Anthropogenic climate change's harmful effects on human beings, especially the most disadvantaged, are widely acknowledged. However, the impact extends beyond humans, resulting in species extinction and biodiversity loss. Consequently, climate change poses a significant threat to the survival of both humans and multispecies.

This thesis critically examines Simon Caney's approach on anthropogenic climate change. Firstly, an argumentation analysis evaluates Simon Caney's advocacy for a human rights approach. Secondly, the strengths and weaknesses of Caney's argument are scrutinized from the standpoint of the Multispecies Justice Perspective. This alternative perspective emphasizes the importance of recognizing multispecies entities and their unique capacities, advocating for granting them legal "standing" to protect the environment, promote ecological diversity, and ensure sustainability. The perspective is developed by combining and integrating fundamental concepts and arguments within the philosophical field of multispecies theories. Subsequently, the thesis engages in a comprehensive examination of the adequacy of Caney's human rights-based approach vis-à-vis the proposed alternative, The Multispecies Perspective.

Ultimately, the research concludes that a human rights approach provides valuable insights into the human implications of climate change, emphasizing the moral gravity of the issue and the urgent necessity for comprehensive international action. However, acknowledging the limitations of a one-sided perspective, the thesis advocates for adopting a more nuanced and multifaceted approach. This entails forming interdisciplinary coalitions to account for the interests of non-human species in addressing the crisis. In summary, this thesis contributes to the discussion by highlighting the significance of embracing multiple approaches to climate change.

Keywords: Human Rights, Simon Caney, Multispecies Justice, Climate change, Antropocentrism, Environment, Ethics, Moral values

Abstract (Svenska)

Klimatförändringarnas farliga effekter på människor är ett faktum. Det är emellertid viktigt att notera att klimatförändringarnas effekter inte endast påverkar oss människor. Normativa ramverk har etablerats för olika tillvägagångssätt på klimatförändringarna, där uppfattningen om människans roll i förståelsen av klimatförändringarna och den rådande krisen är splittrad.

Syftet med denna kandidatuppsats är att öppna diskussionen avseende olika tillvägagångssätt för klimatförändringarna genom en kritiskt analys av Simon Caneys argument för ett människorätts-perspektiv på klimatförändringarna. Styrkor och svagheter i Caneys argument kommer att granskas genom det motsatta teoretiska ramverket: "The Multispecies Justice Perspective". Teorin argumenterar för rättslig 'standing' för den naturliga världen, och ett omformulerat tillvägagångssätt som erkänner multispecies självständiga värde. The Multispecies Justice Perspective är utformat genom en sammanställning av centrala idéer och argument inom det breda filosofiska fältet. Avslutningsvis värderas Caneys argumentation utifrån det teoretiska ramverkets resonemang, och besvarar frågan huruvida bestående Caneys argument för ett människorättsligt-perspektiv är.

Den övergripande slutsatsen av analysen är att Caneys argument för en människorätts-ansats på klimatförändringarna är giltigt, då det betonar krisens moraliska allvar och det akuta behovet av meningsfulla internationella åtgärder. En ytterligare slutsats är relevansen att uppmärksamma miljökrisens mångfacetterad och komplexa karaktär vilket gör det värdefullt med ett mer nyanserat tillvägagångssätt som tar hänsyn till andra moraliska värderingar utöver de mänskliga aspekterna av klimatförändringarnas effekter. Diskussionen om olika tillvägagångssätt för att hantera klimatförändringarna är därmed relevant och aktuell i den nuvarande klimatkrisen. Sammanfattningsvis bidrar uppsatsen till den filosofiska diskussionen om olika strategier för att hantera klimatförändringarna.

Nyckelord: Mänskliga Rättigheter, Simon Caney, Multispecies Justice, Klimatförändringar, Antropocentrism, Miljö, Etik, Metaetik

Innehållsförteckning

Abstract (English)	2
Abstract (Svenska)	3
1. Inledning	6
1.1. Problemformulering, syfte och frågeformulering	6
1.2. Material och avgränsningar	7
1.2.1. Primär- och sekundärmaterial	7
2. Bakgrund och tidigare forskning	8
2.1. An atlas for human suffering	8
2.2. Tidigare Forskning	9
2.2.1. Människorätts-perspektivet (MR-perspektivet)	9
3. Teori	15
3.1. The Multispecies Justice Perspective	15
3.1.1. Det Teoretiska Ramverket	18
4. Metod	25
4.1. Argumentationsanalys.....	25
5. Analys och resultat	27
5.1. Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna	27
5.1.1. Klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter	28
5.1.2. En MR-centrerad analys på effekterna av klimatförändringarna erbjuder flera fördelar ..	32
5.1.3. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna har långsiktiga effekter på vår	
förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna	35
5.2. Styrkor respektive svagheter i Caneys argumentation, utifrån MSJ-perspektivet ..	36
5.2.1. Klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter	36
5.2.2. En MR-centrerad analys på effekterna av klimatförändringarna erbjuder flera fördelar ..	38
5.2.3. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna har långsiktiga effekter på vår	
förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna	42
5.3. Är Caneys argument för ett MR-perspektiv bestående?	43
5.3.1. Klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter	43
5.3.2 En MR-centrerad analys på effekterna av klimatförändringarna erbjuder flera fördelar ...	44
5.3.3. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna har långsiktiga effekter på vår	
förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna	46
5.3.4. Sammanfattning	47

6. Slutsatser	48
6.1. Hur är Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna uppbyggd?.....	48
6.2. Vilka styrkor respektive svagheter går att urskilja i Caneys argumentation, utifrån ett MSJ-perspektiv?	49
6.2. Är Caneys argument bestående efter en kritisk argumentationsanalys utifrån ett MSJ-perspektiv?	50
7. Sammanfattning och Diskussion	52
8. Referenslista	55

1. Inledning

Under de senaste åren har intresset ökat för relationen mellan klimatförändringar och de mänskliga rättigheterna. Det finns olika syn på vilken roll människan bör fylla i förståelsen av klimatförändringarna och den rådande klimatkrisen. Vissa menar att relationen är uppenbar eftersom klimatförändringarna sätter mänskliga liv i fara och hotar mänskligt välmående, och att ett människorätts centrerat tillvägagångssätt därför är nödvändigt. Dock är det inte något som accepteras blint av alla. Skada och osäkerheter är inte något som endast drabbar människor, klimatkrisens konsekvenser försätter hela ekosystem och alla levande varelser i fara. Hittills avsaknad framgång i hanteringen av klimatkrisen gör det kanske nödvändigt att överväga ett nytt tillvägagångssätt. Det har skapat frågor avseende behovet av en förändrad syn på människans relation till naturen för att hantera klimatkrisen. Hur bör vi bemöta den brådskande klimatkrisen? Bör vi å ena sidan betrakta klimatkrisen som ett hot mot våra mänskliga rättigheter, och hantera klimatförändringarna ur ett människorättsligt-perspektiv? Eller bör vi å andra sidan ifrågasätta detta antropocentriska¹ synsätt och anta ett mer kontroversiellt ställningstagande som accepterar naturen som något eget, levande som förtjänar egna rättigheter? Frågor som dessa ligger som grunden för uppsatsen och kommande analys.

1.1. Problemformulering, syfte och frågeformulering

Syftet med uppsatsen är att öppna upp diskussionen ytterligare gällande hur vi bemöter klimatförändringarna. Ovanstående frågor är omfattande och generella, varför uppsatsen är avgränsad till att analysera Simon Caneys argumentation för ett människorättsligt-perspektiv (MR-perspektiv) på klimatförändringarna i artikeln "Climate change, human rights and moral thresholds"². För att uppfylla syftet kommer jag att kritiskt analysera hans argument genom det teoretiska ramverk som jag kommer att kalla The Multispecies Justice Perspective, MSJ-perspektivet. Jag hoppas med min undersökningen erbjuda ett filosofiskt bidrag till diskussionen gällande olika tillvägagångssätt för hanteringen av de pågående klimatförändringarna.

¹ Antropocentrism uttrycker att naturen står i människans tjänst. Människan är överlägsen naturen och har därmed rätten att nyttja naturen. Människan är således centrum i universum.

² Simon, Caney "Climate change, human rights and moral thresholds" I *Human Rights and Climate Change*, Stephen Humphrey (red.). Cambridge University Press, 2009.

Analysen bygger på följande fyra frågeställningar som formulerats utefter det valda undersökningsområdet och möjligheten att uppfylla studiens syfte:

1. Hur är Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna uppbyggd?
2. Vilka styrkor respektive svagheter går att urskilja i Caneys argumentation, utifrån ett MSJ-perspektiv?
3. Är Caneys argument bestående efter en kritisk argumentationsanalys utifrån ett MSJ-perspektiv?
4. Är ett MR-perspektiv på klimatförändringarna tillräckligt eller bör ett förändrat tillvägagångssätt likt MSJ-perspektivet användas?

1.2. Material och avgränsningar

Materialet som använts för studien är noga utvalt utefter vad som enligt min bedömning är pålitliga och relevanta för ämnet. De har valts ut genom sökningar på främst Lunds universitets-databaser där jag inledningsvis gått igenom en stor mängd material för att därefter avgränsa det till materialet uppsatsen kommer att bygga på. Avgränsningarna har gjorts utefter relevans samt uppsatsens omfattning. Webbaserade hemsidor har använts för att samla generell information som varit relevant för undersökningen och informationsinsamlingen.

1.2.1. Primär- och sekundärmaterial

Simon Caneys artikel "Climate change, human rights and moral thresholds"³. utgör primärmaterialet vilken kommer att presenteras under rubriken "Analys". Undersökningens sekundärmaterial presenteras i "Tidigare forskning" och består av relevant material inom det breda forskningsfält avseende ett MR-perspektiv på klimatförändringarna. Litteraturöversikten inkluderar ett stort omfång teoretiker som är framträdande inom ämnet och som belyser centrala delar av perspektivet. Efter litteraturöversikten avgränsade jag min analys till Caneys artikel. Caneys artikel är lämpligt som primärmaterial och analysobjekt då den ramar in de mest centrala idéer inom forskningsfältet samtidigt som han sakligt presenterar argumenten med ett kritiskt förhållningssätt.

³ Simon, Caney "Climate change, human rights and moral thresholds" I *Human Rights and Climate Change*, Stephen Humphrey (red.). Cambridge University Press, 2009.

2. Bakgrund och tidigare forskning

2.1. An atlas for human suffering

An atlas of human suffering and a damning indictment of failed climate leadership⁴

FN:s klimatpanel IPCC:s (The Intergovernmental Panel on Climate Change) senaste syntesrapport AR6 som publicerades i mars 2023, visar att klimatkrisen inte är i närheten av att lösas och att det krävs omedelbart agerande för att rädda jorden vi bor på.⁵ Under presskonferensen efter IPCC:s syntesrapport 2022 beskriver FN:s generalsekreterare, António Guterres, rapporten som en atlas över mänskligt lidande och misslyckat ledarskap gällande klimatkrisen. Klimatet på jorden försämras drastiskt, olika typer av extremväder ökar och havsnivåerna stiger allt snabbare. Nästan hälften av mänskligheten lever just nu i farozonen och flertal ekosystem är redan bortom räddning. Guterres beskriver det bristande ledarskapet som kriminellt.⁶ Klimatpåverkan på ekosystem och allt levande är betydligt mer utbredd och oroväckande än väntat, framtida risker eskalerar snabbt för varje bråkdel av en grad av uppvärmning.⁷ Flertal tidigare försök till att tygla klimatpåverkningarna och minska utsläppen har misslyckats. Kyoto Protokoll⁸ som av somliga betraktas vara den mest centrala mekanism för internationella försök till klimatanpassning anses ineffektivt då varken Kina, Indien eller USA skrivit under.⁹ Inte heller Parisavtalet som skapades för att ersätta Kyoto

⁴ United Nations Secretary-General António Guterres, presskonferens efter publiceringen av IPCC rapporten 2022-02-28. <https://media.un.org/en/asset/k1x/k1xcijxjhp> (Hämtad: 2023-04-05).

⁵ The Intergovernmental Panel on Climate Change. *SYNTHESIS REPORT OF THE IPCC SIXTH ASSESSMENT REPORT (AR6)*. Interlaken, Switzerland: 2023. https://report.ipcc.ch/ar6syr/pdf/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf (2023-03-25).

⁶ United Nations Secretary-General António Guterres, presskonferens efter publiceringen av IPCC rapporten 2022-02-28. <https://media.un.org/en/asset/k1x/k1xcijxjhp> (Hämtad: 2023-04-05).

⁷ World Rescues Institute. 10 Big Findings from the 2023 IPCC Report on Climate Change. *World Rescues Institute*. 2023. <https://www.wri.org/insights/2023-ipcc-ar6-synthesis-report-climate-change-findings#:~:text=> (Hämtad: 2023-04-05).

⁸ United Nations, *KYOTO PROTOCOL TO THE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE*, 1997, FCCC/CP/1997/L.7/Add.1, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf> (granskad: 2023-04-24).

⁹ Christofer D. Stone. *Should Trees Have Standing?* Uppl: 3. New York: Oxford University Press, 2010. s. 33.

Protokollet har visat sig vara särskilt effektivt.¹⁰ IPCC:s senaste syntesrapport visar att många klimateffekter är värre än vad som tidigare förutspått,¹¹ och att världen är långt ifrån att nå det mål som presenterades i Parisavtalet.¹² Rapporten visar att tekniken som behövs för att nå målen redan finns,¹³ men att det politiska landskap som krävs saknas.¹⁴

Omedelbara politiska beslut om klimatanpassningar och resurser är avgörande. Vilket gör diskussionen kring olika tillvägagångssätt för att bemöta klimatförändringarna ytterst relevanta och aktuella. Jag hoppas med min studie bidra till diskussionen.

2.2. Tidigare Forskning

Sekundärmaterialet som använts i undersökningen utgör den tidigare forskningen och kommer att presenteras i kommande litteraturöversikt. Syftet med litteraturöversikten är att beskriva relevant tidigare forskning inom det breda forskningsfält som MR-perspektivet utgör, vilket Caney kommer representera för kommande analys.

2.2.1. Människorätts-perspektivet (MR-perspektivet)

Det centrala inom forskningsfältet handlar om att klimatkrisen bör hanteras ur ett människorättsligt-perspektiv då klimatkrisen är ett hot mot de mänskliga rättigheterna. Efter en omfattande informationsinsamling-process har jag valt ut den, enligt mig, mest relevanta tidigare forskningen att presentera.

¹⁰ Lindsay, Maizland. Global Climate Agreements: Successes and Failures. *Council on Foreign Relations*. 2022-11-04. <https://www.cfr.org/backgrounder/paris-global-climate-change-agreements>. (Hämtad: 2023-04-24).

¹¹ The Intergovernmental Panel on Climate Change. *SYNTHESIS REPORT OF THE IPCC SIXTH ASSESSMENT REPORT (AR6)*. Interlaken, Switzerland: 2023. https://report.ipcc.ch/ar6syrr/pdf/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf (2023-03-25).

¹² FN. *The Paris Agreement*. Paris: United Nations Framework Convention on Climate Change, 2015. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf (Hämtad: 2023-03-25).

¹³ Världsnaturfonden WWF. WWF: Lösningarna på klimatkrisen finns – dags att börja leverera! *Världsnaturfonden WWF*. 2023. <https://www.wwf.se/pressmeddelande/wwf-losningarna-pa-klimatkrisen-finns-dags-att-borja-leverera/> (Hämtad: 2023-04-03).

¹⁴ Naturskyddsföreningen. Klimatarm! 5 viktiga budskap från IPCC:s andra delrapport. *Naturskyddsföreningen*. 2022. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/klimatarm-5-viktiga-budskap-fran-ipccs-andra-delrapport/> (Hämtad: 2023-04-04).

- *Derek Bell, Climate change and human rights:*¹⁵ Bells artikel sammanfattar centrala idéer inom MR-perspektivet och diskuterar korrelationen mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringarna.¹⁶ Bell presenterar tre huvudsakliga argument, och bjuder på en kritisk analys och diskussion av varje argument. I det första argumentet lyfter han påståendet att det är en mänsklig rättighet till ett stabilt klimat.¹⁷ Det andra argumentet yrkar på hur antropogen klimatförändring kränker de grundläggande mänskliga rättigheterna till liv, hälsa och existens.¹⁸ Vilket relaterar till Simon Caney argument för ett MR-perspektiv. Det tredje argumentet lyfter påståendet att det är en mänsklig rättighet att släppa ut växthusgaser.¹⁹ Derek Bell avslutar artikeln med en slutsats om att en människorätts ansats till klimatförändringarna kanske inte är tillräcklig i bemötandet av klimatkrisen, men den är nödvändig.²⁰

- *Daniel Bodansky, Introduction: climate change and human rights: unpacking the issues:*²¹ Bodansky ger en överblick av det mångfacetterade förhållandet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar. Han visar på hur människorätt har större möjlighet att göra skillnad för miljön än vad miljörätten har eftersom internationell miljölagstiftning är beroende av ömsesidighet och samarbete mellan staterna, till skillnad från människorätt. Han menar att om miljökrisen skulle betraktas som ett brott mot mänskliga rättigheter behöver vi inte vänta på att regeringar implementerar olika anpassnings åtgärder för att minska utsläpp och klimatpåverkningar,²² samtidigt det kommer göra fler villiga att agera och vidta åtgärder:

characterizing something as a human rights problem elevates its standing relative to other issues. It gives the problem greater moral

¹⁵ Derek, Bell: Climate change and human rights. *WIREs Clim Change* 2013, 4:159–170. doi: 10.1002/wcc.218. (Hämtad: 2023-03-25).

¹⁶ Bell. *Climate change and human rights*. s. 159.

¹⁷ *ibid.* s. 163-165.

¹⁸ *ibid.* s. 165-167.

¹⁹ *ibid.* s. 167-168.

²⁰ *ibid.* s. 168.

²¹ Daniel Bodansky Introduction: Climate Change and Human Rights: Unpacking the Issues. *Georgia Journal of International and Comparative Law*. Vol. 38, nr 3: 2010. s. 511-524. <https://digitalcommons.law.uga.edu/gjicl/vol38/iss3/3> (Hämtad: 2023-04-10).

²² Bodansky. *Introduction: Climate Change and Human Rights: Unpacking the Issues*. s. 516.

urgency and appeals to an additional constituency beyond environmentalists.²³

Bodansky erkänner perspektivets begränsningar, men menar att det kan spela en viktig roll och främja mobilisering av allmänheten samt driva på den politiska processen.²⁴

- *Stephen Humphrey, Human Rights and Climate Change:*²⁵ Humphrey beskriver samspelet mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar som två förmedlande språk för rättvisa med två motsatta arenor inom internationell rätt. Humphrey lyfter olika argument mot MR-perspektivet för att sedan bemöta dem med en argumenterande diskussion som främjar ett MR-perspektiv för klimatförändringarna²⁶. Han öppnar diskussionen om utmaningarna som klimatförändringarna innebär för de mänskliga rättigheter,²⁷ och utforskar de konkurrerande anspråken mellan människorätts-diskursen och klimatförändringarna. Humphrey redogör för hur nuvarande miljökonventioner och protokoll är bristande gällande implementering och funktionalitet, till skillnad från auktoriteten hos redan existerande människorätts-lagstiftning som betraktas mer absoluta och universella.²⁸ Humphrey argumenterar för att en människorätts-diskurs för klimatpolitik är avgörande för att säkerställa att de mest utsatta och marginaliserade befolkningarna inte försummas i ansträngningarna med klimatförändringarna.²⁹
- *Dinah Shelton, Equitable utilization of the atmosphere: a rights-based approach to climate change?:*³⁰ Shelton diskuterar konceptet med rättvis konsumtion av atmosfären som en potentiell ram för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna. Hon argumenterar för att rätten till en hälsosam miljö är en grundläggande mänsklig rättighet och menar att ett omarbetande ramverk för gränsöverskridande skyldigheter och rättigheter möjliggör mål om

²³ ibid. s. 518.

²⁴ ibid. s. 524.

²⁵ Stephen, Humphrey. (red.). *Human Rights and Climate Change*. Cambridge University Press, 2009.

²⁶ Humphrey. *Human Rights and Climate Change*. s. 4-8.

²⁷ ibid. s. 31.

²⁸ ibid s. 38-39.

²⁹ ibid s. 49-50.

³⁰ Dinah, Shelton. "Equitable Utilization of the Atmosphere: a Rights-Based Approach to Climate Change?". I *Human Rights and Climate Change*, Stephen Humphrey (red.). s. 91-125. Cambridge University Press, 2009.

förebyggande ansvarsskyldighet. De målsägande staterna kan enligt Sheltons modell företräda individer och framtida generationer, samt använda staters suveränitet som medel för att implementera internationell lag om mänskliga rättigheter och internationell miljölagstiftning.³¹

- *Henry Shue, Global environment and international inequality*,³² och *Subsistence Emissions and Luxury Emissions*:³³ Shue belyser paradoxen gällande framgången rika välfärdsstater har haft möjlighet till tack vare 'fri' klimatpåverkan, och mindre utvecklade staters begränsade möjlighet att göra samma framgångsresa, utan 'tillåtelse' till lika klimatpåverkan. Samtidigt som det ofta är mindre utvecklade stater som påverkas värst av klimatförändringarna. Shue argumenterar genomgående för rika staters ansvar att vidta åtgärder för att främja en hållbar utveckling utan att belasta fattigare stater med orättvisa kostnader. Shue föreslår ett ramverk som belyser frågor om rättvis fördelning och de etiska dimensionerna av klimatförändringarna.³⁴ Ramverket förespråkar att utvecklade stater har större ansvar och skyldighet till klimatanpassning och kompensation än mindre utvecklade stater.³⁵ Även Shue belyser bristerna och "tandlösheten" hos nuvarande miljökonventioner.³⁶

- *Janine Bentz-Hözl och Manfred Brocker, Climate Change and Global Justice*:³⁷ Bentz-Hözl och Brocker adresserar de ekonomiska, ekologiska, sociala förändringar som påverkas av antropogen klimatförändring. Klimatförändringarna är ett stort hot mot den globala rättvisan eftersom det påverkar den mest utsatta befolkningen mest, samtidigt som de främst orsakas

³¹ Shelton, *Equitable Utilization of the Atmosphere: a Rights-Based Approach to Climate Change?* s. 91-92.

³² Henry, Shue. "Global Environment and International Inequality" I *Climate Ethics: Essential Readings*, Stephen M. Gardiner, Simon Caney, Dale Jamieson, och Henry Shue (red.), 101-111. Oxford University Press, 2010. DOI: 10.1093/oso/9780195399622.003.0014.

³³ Henry, Shue. "Subsistence Emissions and Luxury Emissions." I *Climate Ethics: Essential Readings*, Stephen M. Gardiner, Simon Caney, Dale Jamieson, och Henry Shue (red.), 200-214. Oxford University Press, 2010. DOI: 10.1093/oso/9780195399622.003.0021.

³⁴ Shue, *Subsistence Emissions and Luxury Emissions*. s. 200-201.

³⁵ Shue, *Global Environment and International Inequality*. s. 103-107.

³⁶ Shue kritiserar bland annat The United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC, och menar att USA har spelat en stor roll i att göra konventioner som denna otillräckliga och "tandlösa".

³⁷ Janine, Bentz-Hözl och Manfred, Brocker. "Climate Change and Global Justice." I *Justice and Conflicts Theoretical and Empirical Contributions*, Elisabeth Kals och Jürgen Maes (red.). 251-268. Berlin: Springer Berlin, Heidelberg, 2011.

av rika länders agerande. Brocker och Bentz-Hölzl yrkar på hur den etiska analysen av klimatförändringarna måste leda till omkonstruerande av det internationella systemet och mellanstatliga relationer.³⁸

- *Svitlana Kravchenko, Right to carbon or right to life: human rights approaches to climate change:*³⁹ Kravchenko argumenterar för hur ett människorättsinstrument kan fungera som verktyg för att lyfta nya argument till den nationella och internationella debatten om klimatkrisen. Hon visar på hur tidigare försök till att använda människorättsorgan i bekämpandet av klimatförändringarna har lett till en omformulering av debatten. Vilket Kravchenko menar kan vara en av människorättens största bedrift.⁴⁰ Hon undersöker bland annat begränsningar i UNFCCC, Kyoto Protokoll och The International Court of Justice gällande upprätthållande av de mänskliga rättigheterna i relation till klimatförändringarna. Kravchenko menar att ett MR-perspektiv är nödvändigt och kan fungera som ett verktyg för att väcka känslor hos stater och individer.

If we come to see human-caused global climate change as violating fundamental human rights—as something as unacceptable as other gross violations of human rights—perhaps we can make the breakthrough in our politics that is essential.⁴¹

Vilket hon menar ökar chanserna för nödvändiga åtgärder inom klimatpolitiken.⁴²

- *Marc Limon, Human rights and climate change: constructing a case for political action:*⁴³ Limon undersöker påföljderna av UNHRC:s resolution för de globala klimatförändringarna. Han argumenterar för att ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är fördelaktigt både lokalt och globalt.⁴⁴ Limon

³⁸ Bentz-Hölzl och Brocker. *Climate Change and Global Justice*. s. 251-257.

³⁹ Svitlana, Kravchenko. Right to Carbon or Right to Life: Human Rights Approaches to Climate Change. *VERMONT JOURNAL OF ENVIRONMENTAL LAW*. Vol. 9, 2008: 513-547. <https://ssrn.com/abstract=1304844> (Hämtad: 2023-04-10).

⁴⁰ Kravchenko. *Right to Carbon or Right to Life: Human Rights Approaches to Climate Change*. s. 547.

⁴¹ *ibid.* s. 514.

⁴² *ibid.* s. 516-523.

⁴³ Marc, Limon. HUMAN RIGHTS AND CLIMATE CHANGE: CONSTRUCTING A CASE FOR POLITICAL ACTION. *Harvard Environmental Law Review*. Vol. 33, nr. 2, 2009: 439-477.

⁴⁴ Limon. *HUMAN RIGHTS AND CLIMATE CHANGE: CONSTRUCTING A CASE FOR POLITICAL ACTION*. s. 450-456.

presenterar förslag på tillvägagångssätt för hur klimatfrågan kan påverka internationell människorätts-politik och understryker det faktum att klimatfrågan pekar på ett behov att förändra förståelsen om de mänskliga rättigheterna.⁴⁵ Limon föreslår hur internationella människorätts-organ kan anpassas som svar på klimatförändringarnas utmaningar och hinder.⁴⁶ Han visar på en bilaga vilka mänskliga effekter som påverkas av klimatförändringar, och vilka rättigheter som kan knytas till dem. Exempelvis; förhöjda havsnivåer—> brist på rent vatten: sjukdom—> Standard of living [ICESCR, 12], Health [ICESCR, 12].⁴⁷

Det rika forskningsfältet förespråkas av flertal författare och teoretiker. Jag har för omfattningen av arbetet gjort urvalet av ovanstående författare då de är, enligt min bedömning, mest relevanta för uppsatsens syfte. Utöver dem finns flertal andra författare som förespråkar MR-perspektivet. Exempelvis Peter Newell som utforskar relationen mellan mänskliga rättigheter, klimatförändringarna och företags ansvarighet,⁴⁸ eller Paul Baer som fokuserar på vem som bör finansiera klimatanpassningen.⁴⁹ För ytterligare läsning se: The Center for International Environmental Law (CIEL)⁵⁰

⁴⁵ ibid. s. 439-440.

⁴⁶ ibid. s. 463-475.

⁴⁷ ibid. s. 476.

⁴⁸ Peter, Newell. "Climate change, human rights and corporate accountability." I *Human Rights and Climate Change*, Stephen Humphrey (red.). s. 126-158. Cambridge University Press, 2009. Newell understryker vikten av att adressera företagets roll i klimatförändringarna och behovet av rättsliga mekanismer för att hålla dem ansvariga för sina handlingar samt påvisar ansvaret företag har att agera för mänskliga rättigheter mot klimatförändringarna. Samtidigt som han drar direkta kopplingar mellan klimatförändringarnas effekter på flertal mänskliga rättigheter.

⁴⁹ Paul, Baer. "Adaptation to Climate Change Who Pays Whom?" I *Climate Ethics: Essential Readings*, Stephen M. Gardiner, Simon Caney, Dale Jamieson, och Henry Shue (red.). 247-262. Oxford University Press, 2010. DOI: 10.1093/oso/9780195399622.003.0021. Baers artikel belyser de komplexa problem som uppstår i försök till klimatanpassning kopplat till mänskliga rättigheter. Fokuset på artikeln ligger på frågan vem som bör betraktas ansvarig för finansieringen av klimatanpassning.

⁵⁰The Center for International Environmental Law. Human Rights & Climate Change. *Human Rights & Climate Change - working group*. <https://climaterights.org/resources/hrcc-generally/> (Hämtad: 2023-04-08).

3. Teori

Det teoretiska ramverk som kommer att präglade analysen består av fyra teoretiker inom det breda filosofiska fältet som kan kopplas till det jag valt att inkludera i teorin. Jag har valt att benämna ramverket med The Multispecies Justice Perspective (MSJ-perspektivet), från Danielle Celermajer.⁵¹ Jag kommer även inkludera Audra Mitchell, Anna Lowenhaupt Tsing och Christopher D. Stone med deras centrala idéer och argument inom ämnet. Tillsammans med den utvalda samlingen av argument och resonemang har jag sammanställt det teoretiska ramverk som kommer att tillämpas i analysen av Caneys argument för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna.⁵² Vidare följer en redogörelse av det utvalda materialet från teoretikerna, följt av en sammanställning av vad som kommer att ingå i det ramverket för analysen.

3.1. The Multispecies Justice Perspective

Det mest centrala inom teorin handlar om kritik mot det antropocentriska inom andra tillvägagångssätt för hur vi bör bemöta klimatförändringarna. Benämningen 'legal person' inom MSJ-perspektivet innebär inte erhållandet av identiska rättigheter som människor.⁵³ Det syftar till att betrakta naturen som något eget, levande och att bevilja multispecies rättslig status utefter två element; rättslig 'standing' (rätten att stämma och bli stämd i domstol) och rätten att ingå i juridiska kontrakt. Vidare följer en presentation av de fyra teoretiker som jag valt att avgränsa teorin till och som kommer att representera ramverket för undersökningen.

- *Danielle Celermajers (m.fl.), Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*: Det huvudsakliga argumentet i Celermajers artikel är att ett MSJ-perspektiv är nödvändigt i bemötandet och hanteringen av klimatförändringarnas konsekvenser, för att skydda non-humans

⁵¹ Danielle, Celermajer. David, Schlosberg. Lauren, Rickards. Makere, Stewart-Harawira. Mathias, Thaler. Petra, Tschakert. Blanche, Verlie & Christine, Winter. Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics. *Environmental Politics*, Vol. 30, Nr. 1-2, 2021: 119-140. DOI: 10.1080/09644016.2020.1827608

⁵² Jag har sammanställt och valt ut delar från materialet för att skapa en samling av vad jag anser vara deras starkaste argument och mest relevanta resonemang för undersökningens syfte och kommande analys. Samtliga kommer att redogöras för, eventuella andra värderingar eller argument hos teoretikerna som inte inkluderas i redogörelsen tar jag för kommande analys avstånd från.

⁵³ Stone. *Should Trees Have Standing?* Uppl: 3. New York: Oxford University Press, 2010. s. 4.

rättigheter. Hon argumenterar för att ett MR-perspektiv är otillräckligt och misslyckas med att skydda intressena för andra arter än mänskliga. Celermajer menar att ett mer inkluderande tillvägagångssätt är behövt för att försäkra non-humans välmående och överlevnad.⁵⁴ Hon ifrågasätter tre falska antaganden inom rättsteori, vilket enligt henne är fiktiva idéer om människor som isolerade individuella varelser.⁵⁵:

1. Människor är fysiskt separata från andra arter av icke-mänsklig natur.
2. Eftersom människor har medvetande sinnen med handlingskraft är vi unika från alla andra arter, och;
3. På grund av dessa ovanstående, enligt Celermajer fiktiva, påståenden är människor överlägsna än andra arter.

Avslutningsvis påvisar Celermajer hur ett förverkligande av MSJ kräver att allianser bortom tvärvetenskapliga discipliner och tidigare miljörättsrörelser byggs upp för en gemensam kamp mot klimatförändringarna.⁵⁶

- Audra Mitchell, *Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies*,⁵⁷ och *Only human? A worldly approach to security*.⁵⁸ Mitchell sammanfattar de mest centrala idéerna av teorin och undersöker hur ett MSJ-perspektiv kan gynna internationella relationer. Hon argumenterar för en ny förståelse för bemötandet av den komplexa naturen av de hot som dominerar den internationella säkerhetsfrågan.⁵⁹ Mitchell argumenterar för hur ett perspektiv som betraktar människor som en av flera olika arter integrerar och påverkar global politik och kan hjälpa att övervinna "human exceptionalism",⁶⁰ som i sin tur möjliggör en större förståelse av global

⁵⁴ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 119-121.

⁵⁵ *ibid.* s. 120.

⁵⁶ *ibid.* s. 134-135

⁵⁷ Audra, Mitchell. *Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies*. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. Oxford University Press, 2023. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.754> (Hämtad: 2023-03-31).

⁵⁸ Audra, Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. *Security Dialogue*. Vol. 45, nr. 1, 2014: 5-21. DOI: 10.1177/0967010613515015

⁵⁹ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. s. 19.

⁶⁰ Mitchell. *Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies*. s. 4.

politik.⁶¹ Mitchell argumenterar mot föreställningen att 'skada' endast påverkar människor och att människor är den enda aktören att ta hänsyn till i frågan om säkerhet.⁶²

- Anna Lowenhaupt Tsing, *The Mushroom at the End of the World*,⁶³ och, *Friction - An Ethnography of Global Connection*.⁶⁴ Tsing utforskar de komplexa relationerna mellan människor och miljön kopplat till de effekter den globala ekonomin och miljöpåverkan har på marginaliserade samhällen. För att konkretisera de komplexa relationer mellan arter, diskuterar hon kring Matsutake-svampen som växer i symbios sammanflätade med trädens rötter. Tsing diskuterar betydelsen av sammankomster mellan arter och de oöndvikliga relationer och möten däremellan.⁶⁵ Hon betonar behovet av att erkänna naturens och multispecies roll i påverkan av miljön och mänskliga samhällen. Genom begreppet 'friction' redogör Tsing för hur relationen mellan människor och multispecies formas av större sociala krafter vilket gör dem sammanlänkade och beroende av varandra. Det är genom dessa friktioner i samarbeten som det är möjligt att bevara naturen och bemöta miljöförändringarna.⁶⁶
- Christopher D. Stone *Should trees have standing*.⁶⁷ Stone argumenterar för att det är nödvändigt att ge den naturliga världen rättslig 'standing' för att ha möjlighet att skydda miljön och främja ekologisk mångfald och hållbarhet. Han menar att det nuvarande rättsliga systemet är otillräckligt i avseende att skydda dessa arter och att det är därför avgörande med ett omformulerat tillvägagångssätt och erkännande av multispecies självständiga värde. Stone förespråkar ett personifierande av naturen och argumenterar för hur vi bör värna för naturens *egna skull*.⁶⁸ Han argumenterar för en samling av rättigheter för den naturliga världen.⁶⁹ däremot förespråkar han inte att naturen bör erhålla alla tänkbara mänskliga rättigheter, inte heller att alla ting i naturen bör erhålla

⁶¹ ibid. s. 3

⁶² Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. s. 5.

⁶³ Anna L. Tsing. *The Mushroom at the End of the World*. Princeton och Oxford: Princeton University Press, 2015.

⁶⁴ Anna L. Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection*. Princeton och Oxford: Princeton University Press, 2005.

⁶⁵ Tsing. *The Mushroom at the End of the World*. s. 157.

⁶⁶ Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection*. s. 13

⁶⁷ Stone. *Should Trees Have Standing?*

⁶⁸ ibid. s. 13.

⁶⁹ ibid. s. 18

samma rättigheter.⁷⁰ Stone presenterar två förslag till miljöpolitiken; ”Global Common Guardianships”⁷¹ och ”The Global Commons Trust Fund”⁷². Förslagen utgör en grund för en reformerad internationell rätt avseende klimatförändringarna.⁷³

3.1.1. Det Teoretiska Ramverket

Ovanstående redogörelse för grundläggande principer hos de olika författarna är grunden för det kommande teoretiska ramverket. Fortsättningsvis kommer jag att presentera de fyra mest framträdande idéer, argument och gemensamma karaktäristika kännetecken hos författarnas resonemang som kommer att tillämpas på analysen. Jag kommer även lyfta kritik mot teorin för att erbjuda en nyanserad och objektiv redogörelse.

1. *MR-perspektivet är otillräckligt*, och misslyckas med att skydda intressen för andra arter än mänskliga, varför ett mer inkluderande tillvägagångssätt är behövligt för att försäkra multispecies välmående och överlevnad.⁷⁴ Det nuvarande rättssystemet är otillräckligt i avseende att skydda dessa arter, varför det är avgörande med ett erkännande för den naturliga världens självständiga värde. Ett personifierande av naturen argumenterar för hur vi bör värna för naturens *egna skull*.⁷⁵ Teorin är emot föreställningen om att ’skada’ endast påträffar människor och att människor är den ensamma aktören att ta hänsyn till i frågan om säkerhet,⁷⁶ och argumenterar istället för ett världsligt tillvägagångssätt som inkluderar fler än mänskliga aktörer.⁷⁷

the global and international spheres always have been, and will continue to be, more- than-human in multiple ways—and so should the frameworks used to understand them.⁷⁸

⁷⁰ ibid. s. 4.

⁷¹ ibid. s. 130-132.

⁷² ibid. s. 134-138.

⁷³ ibid. s. 125.

⁷⁴ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 120.

⁷⁵ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 13.

⁷⁶ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. s. 5.

⁷⁷ ibid. s. 6.

⁷⁸ Mitchell. *Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies*. s. 15.

MSJ-perspektivet kritiserar en antropocentrisk prägel på internationell politik och internationella relationer.⁷⁹ Det förkastar dock inte ett MR-perspektiv helt och hållet men argumenterar för dess otillräcklighet.⁸⁰ MSJ-perspektivet förespråkar ett tvärvetenskapligt och mer inkluderande förhållningssätt till internationella relationer,⁸¹ där både MR-perspektivet och MSJ-perspektivet får plats.⁸² MSJ-perspektivet yrkar på ett erkännande och omfamnande av vad Audra Mitchell kallar ”weak anthropocentrism”⁸³, som utnyttjar det egocentriska fokuset och behåller de abstrakta elementen som finns i antropocentrisk natur, men skapar etiska kategorier som öppnar upp för upplevelser av multispecies.⁸⁴

2. MSJ är nödvändigt då det uppmärksammar komplexa relationer mellan människor och multispecies⁸⁵, vilket sin sin tur främjar rättvisa och hållbarhet,⁸⁶ och möjliggör förändring av mänskliga institutioner.⁸⁷ MSJ-perspektivet förstår den ekologiska verklighet där människor existerar i ett större sammanhang tillsammans med olika uppsättningar av relationer med andra arter. Perspektivet flyttar fokuset från den fiktiva förståelsen av individers isolerade individualitet, till den faktiska mångfacetterade och ekologiska utbud av relationer mellan alla varelser och arter.

As humans and other beings surround, infuse, and support each other, justice for any cannot be divorced from MSJ for all.⁸⁸

MSJ-perspektivet antar en ”relational ontologies”⁸⁹, en särskild förståelse om att vi människor och andra arter är vad vi är på grund av vår ömsesidiga relation med andra varelser. Alla parter är beroende av varandra och drar nytta från

⁷⁹ *ibid.* s. 2.

⁸⁰ *ibid.* s. 14-15.

⁸¹ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 134.

⁸² Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security.* s 18-19.

⁸³ *ibid.* s. 6.

⁸⁴ *ibid.* s. 18-19.

⁸⁵ *ibid.* s. 120.

⁸⁶ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 127-128.

⁸⁷ *ibid.* s. 120.

⁸⁸ *ibid.* 120.

⁸⁹ *ibid.* s. 120.

varandra, en ömsesidigt symbiotisk relation.⁹⁰ MSJ-perspektivet yrkar på behovet av erkännandet av sammankomster för alla varelser om vi vill skapa en värld alla kan leva i.⁹¹ Perspektivet betonar betydelsen av friktionen mellan arter och de oundvikliga relationerna och mötena dem emellan.⁹² Det är genom dessa friktioner i samarbeten mellan forskare, icke-statliga organisationer, statliga myndigheter, allmänheten *och* non-humans som bevarandet av naturen och miljön frodas och utvecklas.⁹³ Friktionen i mötena mellan olika aktörer formas av större sociala krafter vilket gör relationerna sammanlänkade och beroende av varandra. MSJ-perspektivet tar hänsyn till den dynamiska natur hos relationerna och friktioner som uppstår mellan människor och multispecies.⁹⁴ MSJ-perspektivet menar att ett större samarbete mellan dessa relationer integrerar och påverkar global politik vilket gynnar internationella studier och relationer, som i sin tur kan appliceras på hanteringen av klimatförändringarna och förhindra de risker internationell säkerhet står inför.⁹⁵

Vad som kan betraktas som en utmaning i ett relativt kontroversiellt ställningstagande som det MSJ-perspektivet förespråkar är att förstå mångfalden av relationer och internaktioner mellan människor och 'non-humans', eftersom det inte bedrivs mycket forskning kring detta samt det begränsade intresset för ämnet. Vi hör sällan om djurs och växters liv oberoende människans intressen.⁹⁶ MSJ-perspektivet syftar på den försummelse av förståelsen av naturen och dess samverkan med människor och mänskliga processer. Det kan vara svårt att bortse från utmaningen med att skapa ett naturligt-socialt landskap för alla och ge multispecies lika mycket 'liv' som människor.⁹⁷ MSJ-perspektivet erkänner sådana svårigheter, men menar snarare att perspektivet syftar till att väcka engagemang, opinion om frågor och beslut om vilka arter och relationer som värderas,⁹⁸ och hävdar inte att ge lika mycket 'liv' eller identiska rättigheter till

⁹⁰ Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection* s. 181-182.

⁹¹ Tsing. *The Mushroom at the End of the World.* s. 157.

⁹² Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection* s. 213.

⁹³ *ibid.* s. 13

⁹⁴ *ibid.* s. 200.

⁹⁵ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security.* s. 6.

⁹⁶ Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection.* s. 173.

⁹⁷ *ibid.* s. 176.

⁹⁸ Celermajer. Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics. s. 132.

multispecies som människan.⁹⁹ MSJ-perspektivet öppnar upp för möjligheten till ett tillvägagångssätt som tar hänsyn till alla arter.¹⁰⁰

3. **En samling av rättigheter för multispecies är nödvändiga.**¹⁰¹ Teorin kräver ett förändrat synsätt på uppfattningen om rättvisa. Ett tillvägagångssätt som erkänner multispecies med dess unika kapaciteter och relationer, även om dessa inte överensstämmer med vad som anses mänskligt i vårt samhälle.¹⁰² MSJ-perspektivet kritiserar den traditionella förståelsen av erhållandet av rättigheter endast i makt av att vara människa. Denna syn är enligt MSJ exkluderande och ofullständig mot alla varelser som inte går under kategorin att vara mänsklig.¹⁰³

Trots miljörettens strävan att skydda naturen har det sällan inneburit ett erkännande av naturen som något levande som förtjänar egna rättigheter, motsvarande de mänskliga rättigheterna. Många liberala stater har länge haft lagar för bevarandet av klimatet och beskyddandet av djur från skada, men multispecies har ännu inte blivit välkomnade i det politiska landskapet som rättighetsinnehavare. Det är därför nödvändigt att ge den naturliga världen rättlig 'standing' för att ha möjlighet att skydda miljön och främja ekologisk mångfald och hållbarhet.¹⁰⁴ Att ge multispecies rättighets-anspråk är avgörande på grund av den icke-förhandlingsbara karaktären hos en rättighet, med andra ord kan en erkänd rättighet inte bytas ut eller tas bort hur som helst.¹⁰⁵

"having a right means being able to claim it for oneself, on one's own terms."¹⁰⁶

Praktiska svårigheter för att erkänna 'standing' till multispecies kvarstår. Komplexiteten att bevilja rättigheter till naturen som helhet, identifiering av vem som bör bära ansvaret för 'kränkningar' och rent praktiska steg för att verkställa och upprätthålla rättigheterna. Ett motargument för en samling

⁹⁹ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 4.

¹⁰⁰ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 133.

¹⁰¹ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 18.

¹⁰² Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 127.

¹⁰³ *ibid.* 120.

¹⁰⁴ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 18.

¹⁰⁵ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 130.

¹⁰⁶ *ibid.* s. 130.

rättigheter för multispecies kan vara att dessa begrepp och koncept är vaga och svåra att förstå, vilket skapar implementerings-svårigheter. Försök till rättsliga processer för klimatet genom ett MSJ-perspektiv kan argumenteras vara ineffektiva utan betydande påverkan på klimatförändringarna.¹⁰⁷

Det kan argumenteras att ett förespråkande för dessa rättigheter skapar dilemman för den rättsliga processen eftersom klimatförändringarnas effekter är globala; vi alla spelar roller som offer, förövare, och försvarare.¹⁰⁸ Att ge multispecies 'standing' kan medföra onödigt problematik till redan bestående lagstiftning. MSJ-perspektivet menar istället att nuvarande lagstiftning är otillräcklig och ignorerar multispecies intressen och att MSJ-perspektivet kan framträda indirekt inom miljöpolitik.¹⁰⁹ MSJ-perspektivet kan fungera som ett 'means to an end' i hanteringen av klimatförändringarna och användas för att argumentera för varför det faktiskt är betydelsefullt med juridisk 'standing' för multispecies, trots begreppets vaghet.

Ytterligare relaterat motargument handlar om vem som bör representera multispecies i rätten, då de inte kan föra sin egna talan. Det finns förslag inom teorin för "Global Commons Guardians"¹¹⁰ där mänskliga 'Guardians' har i uppgift att föra multispecies talan och ta deras behov och intressen i beaktning. Andra förslag menar att människor borde fungera som diplomater, snarare än 'Guardians', för multispecies och att diplomatens roll är att föreslå acceptabla lösningar som fungerar för alla parter, mänskliga som icke-mänskliga.¹¹¹ Risken med att ge multispecies en mänsklig representation är dock att rättvisan återigen tar formen av en människa. Ett sådant rättighets-ramverket riskerar att reproducera antropocentriska antaganden.¹¹² Människan överordnas återigen multispecies och har makten att avgöra hur och i vilken utsträckning multispecies inkluderas och får sina intressen representerade,¹¹³ vilket reproducerar den antropocentriska föreställningen.

4. Antropogen klimatförändring är kränkningar av rättigheter. Antropogen klimatförändring kränker rättigheter, inte bara de mänskliga rättigheterna, utan

¹⁰⁷ Stone. *Should Trees Have Standing?*. s. 70.

¹⁰⁸ *ibid.* s. 34.

¹⁰⁹ *ibid.* s. 35

¹¹⁰ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 130.

¹¹¹ *ibid.* s. 131.

¹¹² *ibid.* s. 130.

¹¹³ *ibid.* s. 131.

alla delar av det breda spektrum av arter där människan är förövaren och skapar 'multispecies injustice'.¹¹⁴ Klimatförändringarna är ett stort hot för överlevandet av både människor och multispecies därför är det högst relevant att erkänna och uppmärksamma den mänskliga påverkan på multispecies.¹¹⁵ MSJ-perspektivet syftar till att skydda dem från hot som klimatkrisen utgör och säkerställa att deras behov och intressen beaktas i klimatanpassning.¹¹⁶

Man kan ifrågasätta MSJ-perspektivets relevans i vår nutida värld som är fylld av extrem fattigdom och orättvisor som kan beskrivas som "less-than-humanness" och som 'faktiskt' kränker 'riktiga' människors rättigheter. Viket kan väcka frågor om huruvida troligt det är att de miljontals människor som dagligen kämpar mot förtryck bryr sig om 'multispecies justice'? Projicerar vi vårt privilegie som medborgare i 'the Global North' med ett västerländskt koncept (MSJ-perspektivet) samtidigt som vi ignorerar de brådskande orättvisor i 'the Global South'?¹¹⁷ MSJ-perspektivet menar att perspektivet är relevant och högst levande utanför den västerländska, akademiska 'eliten', eftersom det syftar till att hantera och bemöta dessa verkliga sociala ojämlikheter i alla samhällen, inklusive multispecies. MSJ-perspektivet menar att multispecies bör betraktas som en del av den mest sårbara och utsatta befolkningen som påverkas värst av klimatförändringarna. Ett sådant progressivt perspektiv innebär att multispecies bör ha möjlighet till rättighets-anspråk och förtjänar samma respekt som utsatta människor vars rättigheter kränks.¹¹⁸

En grundläggande förståelse för rättighet och skyldighet skapar ytterligare problematik inom MSJ-perspektivet. Rättighetsbärare har även skyldigheter att inte kränka någon annans rättigheter. Hur tillämpar detta koncept multispecies? Är människans förpliktelser mot multispecies enkelriktat? Kränker exempelvis en ko som producerar metan-gas rättigheter och behöver ställas till svars för rättighets kränkningen? Problematik som är högst relevant och legitim att adressera, MSJ-perspektivet hänvisar återigen på perspektivets syfte att skapa engagemang för multispecies rättigheter med ett inkluderande tillvägagångssätt, trots påtalad kritik.¹¹⁹

¹¹⁴ *ibid.* s. 127.

¹¹⁵ *ibid.* s. 130.

¹¹⁶ *ibid.* s. 128, 131 & 132,

¹¹⁷ *ibid.* s. 133.

¹¹⁸ *ibid.* s. 133.

¹¹⁹ *ibid.* 133.

Ovan presenterade teoretiska ramverk är vad som kommer att tillämpas på argumentationsanalysen för att besvara frågeställningarna och uppfylla uppsatsens syfte. Jag har valt att genom en kombination av de fyra författarna och deras argumentation framställa det teoretiska ramverket för analysen och öppna upp för en filosofisk diskussion. Det finns kritik och problematik inom teorin som jag har belyst, dock vill jag hävda att inget teoretiskt perspektiv eller forskningsfält är okomplicerat eller felfritt, speciellt avseende ytterst komplexa frågor som klimatförändringarna. Varför jag anser att valet av teori trots eventuell problematik är lämpligt avseende diskussionen kring olika tillvägagångssätt i bemötandet av klimatförändringarna. I nästa avsnitt följer en redogörelse för den valda analysmetoden tillsammans med ett tydliggörande på hur jag rent praktiskt avser att operationalisera metoden i min analys.

4. Metod

I analysen av Caneys artikel kommer jag genom en argumentationsanalys att tillämpa den ovan presenterade teorin. Det är en lämplig metod för att fullfölja analysen och framgångsrikt besvara frågeställningarna då analysen bygger på att undersöka Caneys argument och dess hållbarhet. Vidare följer en redogörelse för metoden samt steg för steg hur den används rent praktiskt i analysen.

4.1. Argumentationsanalys

En argumentationsanalys kan ha flera syften.¹²⁰ Argumentationsanalysen jag kommer att använda har två syften. För det första, ett deskriptivt syfte. Argumentation är inte något som alltid förekommer tydligt i en text, därför är det nödvändigt att bryta ner texten och redogöra argumentationen för att urskilja enskilda argument.¹²¹ Genom att rekonstruera argumenten i Caneys artikel kommer jag i första delen av analysen att beskriva Caneys argumentation och de argument jag avser att analysera. Det andra syftet för argumentationsanalysen handlar om att hitta styrkor och svagheter i hans argumentation. Med andra ord kommer jag att värdera argumentationens beviskraft, alltså huruvida argumenten stärker Caneys tes.¹²² Det andra syftet kommer att genomföras utifrån det teoretiska ramverket, alltså kommer Caneys argumentation att analyseras utifrån MSJ-perspektivets utgångspunkt och resonemang. Analysen kommer att struktureras utefter dessa två syften; först genom att urskilja och sakligt redogöra för Caneys argumentation, och därefter; genom att urskilja argumentens styrkor och svagheter utifrån MSJ-perspektivet. Argumentationsanalysens två syften kommer att besvara de första två frågeställningarna:

1. Hur är Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna uppbyggd?
2. Vilka styrkor respektive svagheter går att urskilja i Caneys argumentation, utifrån ett MSJ-perspektiv?

När den deskriptiva delen av analysen är genomförd, och argumentens svagheter respektive styrkor urskiljts behöver argumenten värderas. Vilket leder argumentationsanalysen till den tredje frågeställningen:

¹²⁰ Göran, Bergström och Kristina, Boréus. *Textens mening och makt*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018. s. 92-94.

¹²¹ Bergström och Boréus. *Textens mening och makt*. s. 92-93.

¹²² *ibid.* s. 93-94.

3. Är Caneys argument bestående efter en kritisk argumentationsanalys utifrån ett MSJ-perspektiv?

Alltså huruvida Caneys argumentation är ”intellektuellt övertygande”,¹²³ efter en prövning av argumentens hållbarhet. Jag kommer att fokusera på två olika moment i värderingen av argumenten. Det första momentet handlar om argumentens hållbarhet, trovärdighet och relevans, och det andra momentet handlar om att sammanställa värderingarna av samtliga argument för att avgöra om helheten av argumentationen består.¹²⁴ Med hjälp av argumentationsanalysens två momenten kommer den tredje frågeställningen att besvaras. Den fjärde sista frågeställningen är en avslutande filosofisk fråga som huvudsakligen kommer att besvaras i analysens slutskede och diskussion.

Jag anser att en argumentationsanalys är lämplig för min uppsats eftersom analysen bygger på att skilja olika argument för MR-perspektivet, samtidigt som MSJ-perspektivet med dess motargument används för att analysera och värdera Caneys argument. Argumentationsanalysens resultat kommer att redogöras för och sakligt besvara frågeställningarna, vilket i sin tur uppfyller uppsatsen syfte avseende att bidra till diskussionen avseende hur vi bemöter klimatförändringarna.

¹²³ *ibid.* s. 126.

¹²⁴ *ibid.* s. 126.

5. Analys och resultat

För att kritiskt analysera Simon Caneys argument för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna kommer jag att följa analysmetoden som beskrivits ovan. Först kommer Caneys argument urskiljas och redogöras för, för att sedan analysera argumenten utifrån MSJ-perspektivet och urskilja eventuella styrkor och svagheter, för att till sist värdera dem utefter argumentationsanalysens två moment. Analysen kommer inledningsvis delas in i de två första frågeställningarna:

1. Hur är Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna uppbyggd?
2. Vilka styrkor respektive svagheter går att urskilja i Caneys argumentation, utifrån ett MSJ-perspektiv?

Därefter följer sista avsnittet av analysen som fokuserar på den tredje frågeställningen gällande huruvida Caneys argumentation är bestående efter argumentationsanalysen. Slutligen kommer den sista och fjärde frågeställningen att besvaras genom en filosofisk diskussion i uppsatsens avslutande kapitel.

5.1. Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna

Mänsklig påverkan på klimatet har allvarliga effekter på människor i hela världen, i synnerhet de mest sårbara och redan utsatta människorna. Caney argumenterar för att klimatförändringarna är ett stort hot mot de mänskliga rättigheterna vilket gör dem till ett människorätts-problem, och därför är det nödvändigt med ett MR-perspektiv som erbjuder ett värdefullt moraliskt ramverk för förståelsen av klimatförändringarna. Caney argumenterar för att tidigare försök utelämnar övervägandet av klimatförändringarnas påverkan på de grundläggande mänskliga rättigheterna.¹²⁵ Han argumenterar genom tre påståenden att ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är nödvändigt för att utvärdera och hantera effekterna av klimatförändringarna:

1. Klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter:

HR1. Den mänskliga rättigheten till liv

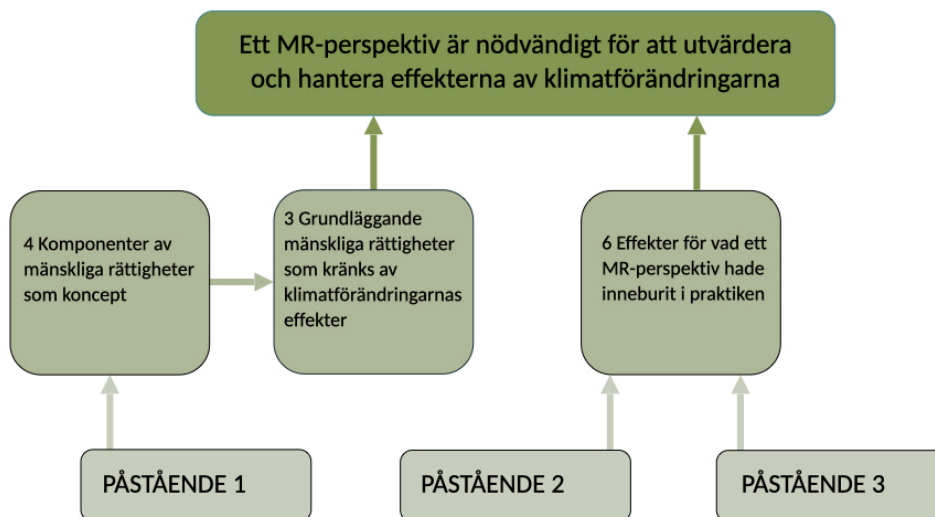
HR2. Den mänskliga rättigheten till hälsa, och;

¹²⁵ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 69-70.

HR3. Den mänskliga rättigheten till livsuppehälle, livelihood/ subsistence¹²⁶

2. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna erbjuder flera fördelar, till skillnad från vissa andra perspektiv på bemötandet av klimatförändringarna.
3. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna har långsiktiga effekter på vår förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna, samt vem som bör vara ansvarig för åtgärdernas kostnader.¹²⁷

På grund av komplexiteten av Caneys argumentation kommer jag inledningsvis demonstrera hur argumentationen är uppbyggd med hjälp av ett argumentationsschema:

Caneys argumenterar genom en diskussion som är uppdelad under de tre påståendena. Jag kommer att dela in analysen utefter Caneys tre påståenden för att redogöra för hans argumentation och urskilja argumenten.

5.1.1. Klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter.

Caney inleder med en analys av begreppet mänskliga rättigheter som koncept, där han understryker fyra särskilda komponenter av begreppet. Därefter presenterar han var och en av rättigheterna han argumenterar för, tillsammans med argument

¹²⁶ ibid. s. 75.

¹²⁷ ibid. s. 71.

för hur rättigheterna kränks av klimatförändringarna. Caneys fyra komponenter för mänskliga rättigheter är:

- (1) *Humanity*:¹²⁸ mänskliga rättigheter är grundade i människors mänsklighet, människor erhåller rättigheter i kraft av att vara människa.¹²⁹
- (2) *Moral thresholds*:¹³⁰ mänskliga rättigheter representerar en moralisk tröskel vilket Caney beskriver som följande;

They leave room for other moral ideals and values. [...] they simply designate the most fundamental moral requirements which individuals can claim of others.¹³¹

- (3) *Universal protection*:¹³² Mänskliga rättigheter representerar varje individs rätt till minimistandarder för behandling, vilket skapar skyldigheter att respektera andras rätt till minimistandard. Ett universellt skydd av alla individers rättigheter som avvisar avvägningar som lämnar individer under den moraliska tröskeln för minimistandard.¹³³
- (4) *Lexikal priority*:¹³⁴ Lexikal priority innebär att de mänskliga rättigheterna bör prioriteras över andra moraliska värden. Om det uppstår en konflikt mellan att inte kränka någon annans mänskliga rättighet och exempelvis främja ekonomisk välfärd, ska skydd av rättigheten prioriteras.

Kombinationen av dessa fyra komponenter menar Caney skapar moraliska trösklar för de mänskliga rättigheterna som varje människa har rätt till i kraft av att vara människa, som dessutom åsidosätter alla andra moraliska värderingar.¹³⁵ Efter att ha definierat begreppet mänskliga rättigheter vänder Caney argumentationen till relationen mellan mänskliga rättigheter och klimatförändringar. I sin argumentation använder han vad han anser vara den minst kontroversiella tolkning av rättigheter. Anledningen till det, förklarar Caney, är för att påvisa att det inte krävs något kontroversiellt och komplext perspektiv

¹²⁸ ibid. s. 71-72

¹²⁹ ibid. s. 71.

¹³⁰ ibid. s. 72.

¹³¹ ibid. s. 72.

¹³² ibid. s. 72.

¹³³ ibid. s. 73.

¹³⁴ ibid. s. 73.

¹³⁵ ibid. s. 73.

för att bevisa att klimatförändringarna äventyrar mänskliga rättigheter. Å andra sidan understryker han att han inte avvisar andra eventuellt mer komplexa tolkningar av rättigheter.¹³⁶ Vidare följer en presentation av Caneys argumentation för vardera mänsklig rättighet som enligt Caney kränks av klimatförändringarna:

HR1 - Den mänskliga rättigheten till liv: Anspråket på den mänskliga rättigheten till liv refererar Caney till genom ICCPR:s definition (International Covenant on Civil and Political Rights);

the human right to life: all persons have a human right not to be 'arbitrarily deprived of his life'. (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) (1976), Article 6.1)¹³⁷

Genom definitionen understryker Caney rättighetens negativa natur, det säger med andra ord ingenting om en positiv rättighet som kräver att få sitt liv räddat från alla typer av hot utan endast rätten att inte bli godtyckligt berövad livet. Vilket är ett nödvändigt villkor för att leva ett minimalt anständigt liv, därmed en grundläggande rättighet.¹³⁸ Klimatförändringarna förväntas resultera i omfattande extrema väderhändelser, samt förhöjda medeltemperaturer, vilka båda kommer att leda till direkta förluster av liv, vilket kränker den mänskliga rättigheten till liv.¹³⁹

HR2 - Den mänskliga rättigheten till hälsa: Klimatförändringarna, argumenterar Caney, kränker den mänskliga rättigheten till hälsa:

the human right to health: all persons have a human right that other people do not act so as to create serious threats to their health.¹⁴⁰

Vilket syftar till den negativa rättigheten att människor inte ska hota eller skada andras hälsa. Han hänvisar till artikel 12.1 i International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), och artikel 24.1 i barnkonventionen, som båda syftar på rättigheten att åtnjuta maximal hälsa.¹⁴¹ Caney syftar på en mindre ambitiös tolkning av rättigheten som innebär den negativa rättigheten att personer inte skadar andras hälsa.¹⁴² Han kräver alltså inte 'maximal' hälsa eller en positiv

¹³⁶ *ibid.* s. 75-76.

¹³⁷ *ibid.* s. 76

¹³⁸ *ibid.* s. 76-77.

¹³⁹ *ibid.* s. 77-78.

¹⁴⁰ *ibid.* 79.

¹⁴¹ *ibid.* s. 78.

¹⁴² *ibid.* s. 79.

rättighet till hälsa. Möjligheten att leva ett minimalt anständigt liv kräver att människor inte utsätter andra för allvarlig fara eller hotar deras hälsa. Eftersom klimatförändringarna äventyrar människors hälsa och möjligheten att leva ett anständigt liv innebär att inte utsättas för allvarliga hot mot sin hälsa, äventyras den mänskliga rättigheten till hälsa på grund av klimatförändringarna.¹⁴³ Caney hänvisar till IPCC:s fjärde syntesrapport som klargjorde att antropogen klimatförändring kommer att öka antalet personer som drabbas av sjukdomar och skador som resultat av översvämningar, värmeböljor och bränder.¹⁴⁴

HR3 – Den mänskliga rättigheten till livsuppehälle: Den sista grundläggande mänskliga rättigheten som enligt Caney kränks av klimatförändringarna handlar om den mänskliga rättigheten till 'subsistence', vilket Caney definierar som följande:

the human right to subsistence: all persons have a human right that other people do not act so as to deprive them of the means of subsistence.¹⁴⁵

Caney definition av rättigheten skiljer sig från hur rättigheten definieras i artikel 25 av UDHR, The Universal Declaration of Human Rights, som lyder:

Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control.¹⁴⁶

Caney hänvisar även till ICESCR:s definition av rättigheten och uppmärksammar den positiva natur både ICESCR och UDHR bekräftar i definitionen. Caney avser dock att ta rättigheten ett steg längre och insisterar på att det finns en positiv rättighet till bistånd för att säkerställa att ingen lider av hunger, oavsett orsaken till hungern. En orsak till hunger kan vara när individers livsuppehälle hotas, vilket Caney argumenterar för att klimatförändringarnas effekter gör. Temperaturökningar på grund av klimatförändringarna kommer att leda till torka,

¹⁴³ *ibid.* s. 78-79.

¹⁴⁴ *ibid.* s. 80.

¹⁴⁵ *ibid.* s. 80

¹⁴⁶ United Nations. United Nations General Assembly. *Universal declaration of human rights*. Art. 25, 1948. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (Hämtad: 2023-05-11).

vilket i sin tur hotar livsmedelsförsörjning. Ökad havsnivå på grund av klimatförändringarna påverkar lantbruket negativt då jordbrukare förlorar brukbar mark, vilket också kommer att leda till missväxt och dåliga skördar. Andra extrema väderförhållanden leder till förstörelse av jordbruk och jordbruksverksamhet, vilket likaså leder till försämrade livsmedelsförsörjning och påverkar den mänskliga rättigheten till 'subsistence'. Caney betonar att den mest utsatta befolkningens hälsa hänger på deras levebröd, vilket gör dem mest utsatta för kränkningar av rättigheten till 'subsistence' som följd av klimatförändringarna.¹⁴⁷

Caney uppmärksammar att han valt att påvisa hur klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter, men menar dock inte att dessa tre är de enda möjliga rättigheterna som kränks. Vilket inte utesluter andra argument för att minska klimatpåverkningsarna och hantera klimatkrisen.¹⁴⁸ Fortsättningsvis följer en presentation av det andra påståendet Caney argumenterar för:

5.1.2. En MR-centrerad analys på effekterna av klimatförändringarna erbjuder flera fördelar

Caney presenterar sex effekter för vad ett MR-perspektiv hade inneburit i praktiken.¹⁴⁹ Min analys kommer att fokusera på fem av dem varav fyra kan användas som argument för att påvisa hur ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är mer fördelaktigt än andra tillvägagångssätt. Vidare följer en presentation av de fyra effekterna som går att koppla till hans argumentation:

För det första bör ett MR-perspektiv endast ta hänsyn till de effekter av klimatförändringarna som kränker mänskliga rättigheter.¹⁵⁰ Caney utesluter inte andra rättigheter eller argument för klimatanpassning, men han förespråkar den exkluderande natur MR-perspektivet har:

a human rights approach requires us to adopt a discriminating approach to the impacts of climate change and would not, therefore, take into account all the impacts of climate change. From a purely human rights approach, only those effects that violate rights should be taken into account¹⁵¹

¹⁴⁷ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 81.

¹⁴⁸ *ibid.* s. 83

¹⁴⁹ *ibid.* s. 86-90.

¹⁵⁰ *ibid.* s. 86.

¹⁵¹ *ibid.* s. 86.

Han argumenterar för att det exkluderande förhållningssättet möjliggör framgångsrik klimatanpassning och upprätthållande av de mänskliga rättigheterna. Han menar inte att andra implikationer av klimatförändringarna är betydelselösa, däremot är det inte effektivt att ta hänsyn till alla olika effekter som kan vara av betydelse. Därför är det nödvändigt att urskilja vilka effekter som hotar de mänskliga rättigheterna och prioritera åtgärder för dessa.¹⁵² Ett MR-perspektiv har möjlighet att göra avvägningen och prioritera de mänskliga rättigheterna över andra moraliska värden, varför ett sådant perspektiv är fördelaktigt.

För det andra kräver MR-perspektivet ett förändrat synsätt på kostnader för klimatanpassning och begränsning, faktumet att det kommer vara kostsamt är inte ett legitimt argument för att avstå.¹⁵³ Om en individ eller ett företag kränker mänskliga rättigheter kräver ett MR-perspektiv att individen eller företaget avstår oavsett om det är kostsamt, Caney illustrerar med ett exempel:

suppose that [...] the abolition of slavery was immensely costly to slave-owners. It does not follow from this that slave-owners should be allowed to continue in their rights-violating activity¹⁵⁴

Caney menar att ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är effektivt och fördelaktigt då man betraktar klimatförändringarna som ett människorättsbrott där utsläpp av växthusgaser leder till kränkningar av rättigheter, vilket innebär att ekonomiska argument inte är giltiga för att avstå klimatanpassning. Caney menar därför att ett MR-perspektiv kräver ett omarbetande synsätt på kostnaderna för begränsning och anpassning,¹⁵⁵ vilket gynnar de mänskliga rättigheterna samtidigt som det bidrar till begränsad klimatpåverkan och på så sätt gynnar miljöpolitiken.

För det tredje kräver ett MR-perspektiv att kompensation ska betalas åt dem vars rättigheter kränkts av klimatförändringars effekter.¹⁵⁶ Caney argumenterar som sagt för att den traditionella strategin för klimatförändringar inte är tillräckligt och att det därför är nödvändigt med ett människorätts centrerat tillvägagångssätt. Strategin Caney kritiserar identifierar endast två typer av åtgärder på klimatförändringarna; begränsning och anpassning.¹⁵⁷ Begränsning syftar till att

¹⁵² *ibid.* s. 86. (Fotnot 45).

¹⁵³ *ibid.* s. 87.

¹⁵⁴ *ibid.* s. 87

¹⁵⁵ *ibid.* s. 87

¹⁵⁶ *ibid.* s. 87-88.

¹⁵⁷ *ibid.* s. 87

minska klimatpåverkan, och anpassning syftar till att anpassa mänskliga institutioner för att klara av de redan skedda klimatförändringarna. Caney argumenterar för att det inte räcker med dessa två reaktioner på klimatförändringarna eftersom om vi misslyckas med att begränsa klimatförändringarna, och det dessutom inte finns tillräckligt utrustade intuitioner för anpassning, kränks de grundläggande mänskliga rättigheterna.¹⁵⁸ Med ett MR-perspektiv på klimatförändringarna genereras plikter för begränsning, anpassning och kompensation, genom redan existerande MR-institutioner. Begränsning av klimatförändringarna är till för att skydda rättigheterna, och kompensationen är avsedd att korrigera de rättigheter som inte framgångsrikt skyddats.¹⁵⁹ Vilket ett MR-perspektiv i sin tur säkerställer genom att skydda dem vars rättigheter hotas på grund av klimatförändringarna och kompensera vid kränkning av rättigheter.

För det fjärde påverkar ett antagande av ett MR-perspektiv vårt sätt att betrakta utförandet av skada och vilken roll kompensation kan spela i vårt beslutsfattande.¹⁶⁰ De flesta håller med om att det är fel att skada en annan människa i tron om att en stor summa pengar 'undandröjer skadan', detsamma bör gälla klimatpåverkningarna;

it is not acceptable to violate that duty with a view to then making compensation. [...] if people do in fact violate rights then there is a case for compensation. This, however, does not give one permission to engage in rights violations.¹⁶¹

Med de mänskliga rättigheterna skapas en skyldighet för andra att respektera andras rättigheter, det är inte acceptabelt att kränka rättigheten i syfte att sedan kompensera individen vars rättighet blev kränkt.¹⁶² Caney menar att principen går att applicera på klimatförändringarna och gynnar strävan att begränsa klimatpåverkan. Om klimatförändringarna bemöts ut ett MR-perspektiv är det inte acceptabelt att betrakta kompensation som ett rättfärdigande för kränkning, således är det inte acceptabelt att begå miljöbrott för att i efterhand betala en kompensationssumma. Vilket kan leda till att klimatförändringarna tas på större allvar.

¹⁵⁸ *ibid.* s. 87-88.

¹⁵⁹ *ibid.* s. 88.

¹⁶⁰ *ibid.* s. 88.

¹⁶¹ *ibid.* s. 89.

¹⁶² *ibid.* s. 88-89

5.1.3. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna har långsiktiga effekter på vår förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna

Av Caneys presentation av de sex effekter för vad ett MR-perspektiv hade inneburit i praktiken,¹⁶³ är en av dessa relaterad till Caneys argument för hur ett MR-perspektiv har långsiktiga effekter på vår förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna, och svarar på frågan om vem som bör vara ansvarig för åtgärderna med dess kostnader:

A human rights approach guides not simply our evaluation of the impacts of climate change, but also the distribution of the duties to uphold the human rights threatened by climate change. It should inform who is obligated to pay for the costs of mitigation and adaptation.¹⁶⁴

Med andra ord innebär det att varje åtgärd för att bekämpa klimatförändringarna inte själva kränker de grundläggande mänskliga rättigheterna. Inga internationella föredrag eller konventioner avseende anpassnings- eller begränsningspolitik får äventyra de mänskliga rättigheterna. Caney uppmärksammar återigen det faktum att det är den mest utsatta befolkningen som påverkas mest av klimatförändringarna. Därför bör ansvaret för klimatanpassning och dess kostnader läggas på välfärdsstaterna,¹⁶⁵ då de har störst möjlighet till klimatanpassning samtidigt som den utvecklade världen ofta står för de huvudsakliga orsakerna av klimatförändringarna.¹⁶⁶ Caney kräver att de mest utsatta människorna vars mänskliga rättigheter hotas mest av klimatförändringarna, inte föreskrivs bördan av att bekämpa klimatkrisen och kostnaderna för klimat- anpassning och -begränsning.¹⁶⁷ Därför svarar, enligt Caney, ett MR-perspektiv på frågan vem som bör vara ansvarig för klimatanpassning och de kostnader som krävs för att hantera klimatförändringarna, vilket ger långsiktiga effekter på vår förståelse avseende åtgärder för klimatförändringarna.

¹⁶³ ibid. s. 86-90.

¹⁶⁴ ibid. s. 89.

¹⁶⁵ ibid. s. 69-70, och 89.

¹⁶⁶ ibid. s. 89.

¹⁶⁷ Ett argument som stärks av exempelvis Janine Bentz-Hözl, Manfred Brocker, Henry Shue, Stephen Humphrey, Peter Newell och Derek Bell, som visar på faktumet att de mest utsatta befolkningarna drabbas värst av klimatförändringarna och yrkar därför på hur klimatkrisen kränker mänskliga rättigheter och bör ställa välfärdsstater till svars. Samtidigt uppmärksammas den begränsade ofta oåtkomliga-tillgång dessa befolkningar har till rättsliga ramverk och apparater som presenteras.

5.2. Styrkor respektive svagheter i Caneys argumentation, utifrån MSJ-perspektivet

Ovan redogörelse av Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna leder oss in på nästa del av analysen som avser att svara på den andra frågeställningen; vilka styrkor respektive svagheter som går att urskilja i Caneys argumentation, utifrån ett MSJ-perspektiv. På grund av komplexiteten av Caneys argumentation kommer jag i punktform sammanfatta totalt tio av Caneys argument, uppdelade utefter hans tre påståenden. Under varje argument kommer jag att presentera argumentens styrkor och svagheter utifrån MSJ-perspektivet. Jag har valt ut de argument som enligt mig är av störst relevans för analysen:

5.2.1. Klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter

- 1) *Mänskliga rättigheter hotas av klimatförändringarnas effekter, därav kränks grundläggande mänskliga rättigheter av klimatförändringarnas effekter.*¹⁶⁸

Caney argumenterar för att klimatförändringarna kränker de rättigheterna människor har i kraft av att vara människa.¹⁶⁹ Han menar att tidigare försök till klimatanpassning misslyckats och utelämnar faktumet att klimatförändringarna kränker mänskliga rättigheter.¹⁷⁰¹⁷¹ MSJ-perspektivet har ett kritiskt förhållningssätt mot den traditionella förståelsen av rättigheter i kraft av att vara människa¹⁷², och förklarar detta som otillräckligt och exkluderande mot alla som inte ingår i kategorin *människa*. MSJ-perspektivet kräver en omformulering av vem som bör betraktas som rättighetsbärare samt vilka rättigheter det bör inkludera. MSJ-perspektivet yrkar därför på ett mer inkluderat tillvägagångssätt eftersom klimatförändringarna, enligt MSJ, även kränker multispecies rättigheter. MSJ-perspektivet syftar på att det är nödvändigt att uppmärksamma den mänskliga påverkan på multispecies¹⁷³ för att säkerställa att deras behov och

¹⁶⁸ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 69, 76-83. 89, 90.

¹⁶⁹ *ibid.* s. 71.

¹⁷⁰ *ibid.* s. 69-70.

¹⁷¹ Resonemanget går även att återfinna hos andra teoretiker som förespråkar samma perspektiv; Daniel Bodansky, Stephen Humphrey, Henry Shue och Marc Limon.; Svetlana Kravchenko menar även på att en av de största bedrifterna för människorätts-organ inom bekämpandet av klimatförändringarna är omformuleringen av debatten kring klimatkrisen, varför ett MR-perspektiv fungerar som ett verktyg för att föra fram nya argument i frågan.

¹⁷² Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 127.

¹⁷³ *ibid.* 130.

intressen beaktas samt skyddar dem från de hot som klimatkrisen utgör.¹⁷⁴ MSJ-perspektivet menar att det skapar 'multispecies injustice' att endast ta hänsyn till klimatkrisens människorätts-kränkningar.¹⁷⁵

2) *Mänskliga rättigheter består av fyra komponenter vilka skapar moraliska trösklar för de mänskliga rättigheterna som prioriteras över andra moraliska värderingar och omständigheter.*¹⁷⁶

Caney's argument för påståendet om *Lexikal priority* för de mänskliga rättigheterna strider direkt emot MSJ-perspektivets resonemang som menar att det är en fiktiv föreställning om att människor på grund av deras unika natur är överlägsna, och bör prioriteras över moraliska värderingar.¹⁷⁷ MSJ-perspektivet argumenterar emot föreställningen där skada på grund av klimatförändringarna endast påverkar människan och därför bör övertrumfa alla andra eventuella offer.¹⁷⁸ Föreställningen används, enligt teorin, av MR-perspektivet i syfte att rättfärdiga människans överlägsenhet över andra varelser.¹⁷⁹ MSJ-perspektiv hänvisar till multispecies unika, mångfacetterade natur och ett erkännande av unika rättigheter som speglar komplexiteten av olika multispecies och dess intressen,¹⁸⁰ Och argumenterar därför för behovet av rättsliga system som erkänner multispecies egna unika rättigheter.¹⁸¹ Att kränkningar mot människor samt skydd mot dessa bör prioriteras före alla andra angelägenheter, menar MSJ-perspektivet är ytterst exkluderande och problematiskt vid hantering av klimatkrisen. MSJ-perspektivet kräver därför ett världsligt tillvägagångssätt som inkluderar andra aktörer än endast människor.¹⁸²

3) *Klimatförändringarna resulterar i extrema väderhändelser, värmeböljor och förhöjda temperaturer vilka kommer att leda till*

¹⁷⁴ *ibid.* s. 128, 131 & 132,

¹⁷⁵ *ibid.* s. 127.

¹⁷⁶ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds.* s. 71-75.

¹⁷⁷ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 120.

¹⁷⁸ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security.* s. 5.

¹⁷⁹ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 119-121.

¹⁸⁰ Mitchell. *Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies* s. 15. ; Tsing. *The Mushroom at the End of the World.* s. 157-158.

¹⁸¹ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 12-18.

¹⁸² Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security.* s.19.

*direkta förluster av liv, försämrad hälsa och försämrad livsmedelsförsörjning.*¹⁸³

Caney's exempel påvisar hur klimatförändringarna kränker de grundläggande rättigheterna till liv, hälsa och 'subsistence' men förbiser hur samma exempel leder till direkta förluster av liv och hälsa för den naturliga världen och multispecies. Allt levande tar skada av bränder, översvämningar och andra effekter av klimatförändringarna. MSJ-perspektivet argumenterar därför för ett erkännande av klimatförändringarnas hot mot multispecies och skydd genom en rättslig status och ett ramverk av rättigheter för multispecies.¹⁸⁴ MSJ-perspektivet yrkar på multispecies rätt att inte bli berövad livet till följd av klimatförändringarna genom ett förändrat synsätt som uppmärksammar rättighetskränkningar i större omfattningar än endast de mänskliga.¹⁸⁵

4) *Klimatförändringarna kommer att öka antalet personer som drabbas av sjukdomar och skador vilket kränker den mänskliga rättigheten till hälsa och möjligheten att leva ett minimalt anständigt liv*¹⁸⁶.

På samma grunder som ovanstående argument kräver MSJ-perspektivet ett ramverk av rättigheter som inkluderar multispecies och tar hänsyn till deras hälsa och möjlighet att leva ett minimalt anständigt liv.¹⁸⁷ Ett ramverk där man kan förmoda att MSJ-perspektivet argumenterar likt Caney för HR1 och HR2 inklusive att ett hänsynstagandet till multispecies intressen och de hälsorisker de utsätts för i samband med klimatförändringarna tas i beaktande.

5.2.2. En MR-centrerad analys på effekterna av klimatförändringarna erbjuder flera fördelar

5) *Ett MR-perspektiv är fördelaktigt på grund av dess exkluderande natur, vilket möjliggör framgångsrik klimatanpassning genom upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna*¹⁸⁸.

Denna exkluderande natur inom MR-perspektivet är inte rättfärdigad enligt MSJ-perspektivet som istället argumenterar för en förståelse där multispecies förtjänar

¹⁸³ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 77, 79, 80.

¹⁸⁴ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 18.

¹⁸⁵ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 130.

¹⁸⁶ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s.

¹⁸⁷ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 18.

¹⁸⁸ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 86.

rätten att kräva grundläggande moraliska ideal och värderingar.¹⁸⁹ MSJ menar att MR-perspektivet försummar förståelsen av naturen och de komplexa relationer mellan naturen och människorna, och syftar därför på en relationell förståelse där multispecies har en central roll för mänskliga samhällen. En förståelse där komplexa relationer mellan multispecies och människor uppmärksammas.¹⁹⁰ MSJ-perspektivet ifrågasätter de fixerade ramar och begränsningar som förklarar rättigheter i kraft av mänsklighet.¹⁹¹ Som tidigare nämnts hänvisar teorin till "weak anthropocentrism".¹⁹² Vilket innebär att utnyttja den antropocentriska karaktären hos MR-perspektivet för att engagera människor som bestrider ett kontroversiellt MSJ-tillvägagångssätt men som kommer delta på grund av de egocentriska fördelarna med att bekämpa klimatkrisen.¹⁹³ Däremot innebär det inte att MSJ-perspektivet accepterar det exkluderande förhållningssätt Caney föreslår. Varför MSJ-perspektiv istället förespråkar ett tvär-disciplinärt samarbete genom friktioner mellan forskare, icke-statliga och statliga organisationer, och multispecies.¹⁹⁴ Ett sådant samarbete är enligt MSJ avgörande för att lösa klimatkrisen¹⁹⁵ och gynnar internationella relationer och politik.¹⁹⁶

6) *Om man betraktar klimatförändringarna som ett människorättsbrott är inte ekonomiska argument mot klimatanpassning legitima.*¹⁹⁷

Ett argument MSJ-perspektivet betraktar som en styrka hos MR-perspektivet. Om klimatförändringarna kränker och hotar multispecies, är ekonomiska skäl inte tillräckliga för att avstå från klimatanpassning och ersättning.¹⁹⁸ Trots att kostnaderna för klimatanpassning ofta är höga, är det inte en legitim anledning att

¹⁸⁹ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 120.

¹⁹⁰ Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection*. s. 176.

¹⁹¹ Mitchell. *Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies* s. 2.

¹⁹² Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. s. 6.

¹⁹³ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. 18-19. ; Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 134.

¹⁹⁴ Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection*. s. 13.

¹⁹⁵ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 134-135.

¹⁹⁶ Mitchell. *Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies* s. 4.

¹⁹⁷ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 86-87.

¹⁹⁸ Stone. *Should Trees Have Standing?* xii introduktion.

avstå åtgärderna eller anpassning.¹⁹⁹ Däremot yrkar MSJ-perspektivet återigen på ett mer inkluderande ställningstagande där multispecies skador beräknas för kompensation.^{200 201}

7) Traditionella strategier för klimatförändringar är inte effektiva varför ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är fördelaktigt eftersom det genom redan existerande MR-institutioner genereras plikter för begränsning, anpassning och kompensation.²⁰²

Caney menar att om man sätter ett mänskligt ansikte på effekterna av klimatförändringarna, kan vi använda redan existerande människorättsinstitutioner för att hantera klimatkrisen.²⁰³ MSJ-perspektivet argumenterar för otillräckligheten och ineffektiviteten hos existerande miljölagstiftningar och människorättsinstitutioner som hittills inte levt upp till utsatta mål för klimatanpassning.²⁰⁴ MSJ-perspektivet menar att de existerande MR-institutioner som Caney hänvisar till misslyckas med att skydda andras intressen, förutom människornas.²⁰⁵ Trots de försök till åtgärder som Caney syftar på, menar MSJ-perspektivet att multispecies sällan är inkluderade i det politiska landskapet eller diskussionen kring klimatanpassning.²⁰⁶ MSJ-perspektivet uppmärksammar faktumet att existerande mekanismer som hanterar klimatförändringarna ofta är grundade i frivilliga donationer vilket sällan räcker för klimatanpassningens kostnader, vilket gör dem ineffektiva.²⁰⁷

8) Inom MR-perspektivet är det inte acceptabelt att betrakta kompensation som ett rättfärdigande för kränkning, vilket innebär att

¹⁹⁹ *ibid.* s. 15.

²⁰⁰ *ibid.* xii introduktion.

²⁰¹ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 125. Ett framträdande förslag inom MSJ-perspektivet på skadeberäkning och kompensation inom MSJ-perspektivet handlar om Stones förslag på 'Global Trust Fund' som kan fungera som ett reglerande verktyg för ersättning och kompensation för dem vars rättigheter kränks. Där även kostnaderna för klimatanpassning räknas in.

²⁰² Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds.* s. 69-70, 88.

²⁰³ *ibid.* s. 88.

²⁰⁴ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 4.

²⁰⁵ *ibid.* s. 13-18.

²⁰⁶ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 130.

²⁰⁷ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 134.

*det inte är accepterat att begå miljöbrott för att i efterhand betala en kompensationssumma.*²⁰⁸

På liknande grunder som ovan instämmer MSJ-perspektivet med Caneys resonemang, kompensation ger inte tillåtelse för skada. Återigen kräver dock MSJ-perspektivet en inkludering av multispecies i resonemanget. Det bör inte vara rättfärdigt eller accepterat att förorena naturen för att sedan betala en ersättningssumma, därför borde man ompröva synsättet på kompensation av skada.²⁰⁹ Enligt MSJ-perspektivet är det ytterst viktigt att fånga multispecies intressen i nuvarande lagstiftningar för att effektivt kunna bemöta och hindra klimatförändringarna.²¹⁰

9) *På grund av den minst kontroversiella tolkningen av mänskliga rättigheter erbjuder ett MR-perspektiv fördelar som andra mer kontroversiella perspektiv inte erbjuder.*²¹¹

Caney antar vad han anser vara den minst kontroversiella tolkning av de mänskliga rättigheterna, vilket han menar erbjuder en fördelaktig tillämpning av ett MR-perspektiv på klimatförändringarna. MSJ-perspektivet yrkar som tidigare nämnt på den icke-förhandlingsbara naturen av rättigheter,²¹² eftersom rättigheter endast är effektiva om de går att verkställas och upprätthållas, vilket nuvarande lagstiftningar har misslyckats med enligt MSJ-perspektivet.²¹³ Caney argumenterar för att valet av rättigheter samt den okontroversiella formuleringen av dessa handlar om att identifiera grundläggande mänskliga rättigheter som kan accepteras från en mängd olika etiska perspektiv. Rättigheterna att inte bli dödad, att inte få sin hälsa äventyrad, och att inte bli berövad 'subsistence' är rättigheter som enligt Caney kan antas av en mängd olika uppfattningar, perspektiv och etiska världsåskådningarna.²¹⁴ På grund av en rättighets icke-förhandlingsbara natur är kan Caneys individuella tolkningar betraktas som en svaghet ur MSJ-perspektivet, då det kan försvåra rättighetens möjlighet att implementeras och upprätthållas.

²⁰⁸ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 88-89.

²⁰⁹ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. s.19 ; Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 127.

²¹⁰ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. s. 5, 6, 19.

²¹¹ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 75, 83.

²¹² Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 130.

²¹³ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 70.

²¹⁴ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 75, 83.

5.2.3. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna har långsiktiga effekter på vår förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna

10) *MR-perspektivet ställer välfärdsstaterna till svars för klimatpåverkan och begär att ansvaret för åtgärder och klimatanpassningens kostnader faller på dem.*²¹⁵

Enligt Caneys argumentation svarar ett MR-perspektiv på frågan *vem* som bär ansvaret för klimatförändringarna och klimatanpassningens kostnader. Välfärdsstaterna är ofta de med mest klimatpåverkan och samtidigt störst möjlighet till klimatanpassning. Caney argumenterar för att det är den mest sårbara befolkningen i mindre utvecklade länder som påverkas värst av klimatförändringarna, således bör bördan av klimatanpassningen och dess kostnader inte föreskrivas dem.²¹⁶ Följaktligen erbjuder MR-perspektivet ett tillvägagångssätt som lägger det största ansvaret för klimatanpassningen och dess kostnader på välfärdsstaterna, samtidigt som den mest utsatta befolkningen besparas bördan. MSJ-perspektivet instämmer med Caney men menar att multispecies bör inkluderas inom definitionen för den mest utsatta befolkningen.²¹⁷ MSJ-perspektivet erbjuder som svar olika system och tillvägagångssätt för att skydda och säkerställa att den mest utsatta befolkningens rättigheter upprätthålls.²¹⁸

Sammanfattningsvis går det att med hjälp av ett MSJ-perspektiv urskilja svagheter med Caneys argumentation men även styrkor där MSJ-perspektivet instämmer med Caneys resonemang, med vissa avvikelser. Det leder oss in på den avslutande delen av analysen: att värdera argumenten för att avgöra om hans argumentationen består eller inte.

²¹⁵ *ibid.* s. 89.

²¹⁶ *ibid.* s. 89.

²¹⁷ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 127-131.

²¹⁸ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 125-130. Stone erbjuder förslag på ett system av "Global Common Guardians" som ska fungera som en röst och representant för multispecies. The Guardians skulle representera miljön i rätten, likt representation för människor som inte kan föra sin egna talan. ; Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics.* s. 131. Liknande förslag erbjuder Celermajer, men kallar representanterna för diplomater där diplomatens roll är att hitta lösningar som fungerar för alla, människor och multispecies.

5.3. Är Caneys argument för ett MR-perspektiv bestående?

Hittills har jag gjort en ansats att besvara de två första frågeställningarna genom en redogörelse för Caneys argumentation, samt ett urskiljande av styrkor och svagheter med hans argument utifrån MSJ-perspektivet. Kommande del av analysen syftar till att värdera argumentationen. Jag kommer att fokusera på två moment. Först kommer jag att värdera dem sakligt och undersöka deras hållbarhet. För att sedan lägga ihop värderingarna av samtliga argument och avgöra om helheten av Caneys argumentation består. De två momenten kommer svara på den tredje frågeställningen:

Är Caneys argument bestående efter en kritisk argumentationsanalys utifrån ett MSJ-perspektiv?

Jag kommer att utgå från Caneys tre påståenden för att värdera argumentationerna inom varje påstående, innan jag kombinerar dem i en avslutande sammanfattning och avväger helheten för hans argumentation.

5.3.1. Klimatförändringarna kränker tre grundläggande mänskliga rättigheter

I det första påståendet argumenterar Caney för att ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är nödvändigt eftersom klimatförändringarna kränker grundläggande mänskliga rättigheter. MSJ-perspektivets motargument handlar om förståelsen av rättigheter och en yrkan för ett omformulerat rättighetsramverk där kränkningar mot multispecies i samband med klimatförändringarnas effekter erkänns. Caney avvisar inte faktumet att antropogen klimatförändring har negativa effekter på den naturliga världen och erkänner andra moraliska värden i bemötandet av klimatförändringarna.²¹⁹ Däremot förespråkar han nödvändigheten av ett exkluderande perspektiv som prioriterar de mänskliga rättigheterna enligt *lexikal priority*.²²⁰

För att värdera hur Caneys argument kvarstår efter MSJ-perspektivets motargument är relevant att belysa problematik med MSJ-perspektivets argument att ge multispecies status av en 'rättslig person' eller '*personhood*'. Mänsklig status för den naturliga världen riskerar att upprätthålla och återskapa det antropocentriska synsättet MSJ-perspektivet avvisar, det som prioriterar människan över multispecies.²²¹ Att ge multispecies mänsklig rättighetsstatus är

²¹⁹ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 83.

²²⁰ *ibid.* s. 73.

²²¹ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 130-131.

att erkänna den överlägsna status hos människan, vilket talar emot MSJ-perspektivets moraliska utgångspunkt. Multispecies kommer alltid behöva mänsklig representation för att inkluderas i det rättsliga landskapet. Vilket i sin tur stärker Caneys resonemang då han erkänner andra moraliska värden men inser svårigheter i praktiken eftersom ett ramverk av rättigheter för multispecies utan någon typ av mänsklig representation inte är realistiskt.²²² Caney menar att genom att sätta ett mänskligt ansikte på klimatförändringarna, är ett människorättsperspektiv nödvändigt och tjänar som ett verktyg för att skapa intresse och engagemang hos stater och enskilda individer.

Ytterligare svårigheter med MSJ-perspektivets resonemang som försvagar deras argument för att ge multispecies rättigheter och stärker Caneys argumentation är problematiken med den juridiska principen '*res judicata*':

the principle that a cause of action may not be relitigated once it has been judged on the merits.²²³

Vad hade det inneburit om multispecies hade erkänts status som en rättslig person och erhållit 'standing', och sedan förlorar i rätten? Omförhandlingar i klimatets namn hade förbjudits enligt rättskraft. Den slutliga domen hade inneburit att man aldrig igen hade haft möjligheten att föra samma klimatfråga på tal i domstolar, vilket i sin tur hade inneburit svåra konsekvenser för klimatpolitiken och hanteringen av klimatförändringarna. Vilket därmed hade lett till begränsade möjligheter till klimatanpassning och åtgärder för klimatkrisen. Påvisandet av dessa svagheter för MSJ-perspektivet stärker Caneys argumentation genom att försvaga praktiska element inom andra mer kontroversiella perspektiv.

5.3.2 En MR-centrerad analys på effekterna av klimatförändringarna erbjuder flera fördelar

Det andra påståendet handlar om hur en MR-centrerad analys på effekterna av klimatförändringarna är mer fördelaktig än vissa andra tillvägagångssätt och perspektiv på klimatförändringarna. Två fördelar som Caney argumenterar för handlar om att ett MR-perspektiv möjliggör implementering av redan existerande MR-institutioner och lagstiftningar på klimatpolitik. Samtidigt som han menar att hans förslag om den minst kontroversiella tolkningen av rättigheterna underlättar upprätthållande av rättigheter genom åtgärder för klimatanpassning och hantering av klimatkrisen. Däremot kan det argumenteras att det finns viss problematik med implementering av vad han menar vara den minst kontroversiella tolkningen av rättigheter:

²²² Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 75-76, 83, 86, 90.

²²³ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 35.

För det första är det möjligt att ifrågasätta om det är fördelaktigt att välja ”det minst kontroversiella” tillvägagångssättet för att hantera klimatförändringarna, som är allt annat än enkla att bemöta. IPCC:s senaste syntesrapport uppmärksammar att klimatkrisen är ytterst brådskande och nuvarande åtgärder har visat sig vara otillräckliga och ineffektiva.²²⁴ Kanske är det nödvändigt med ett kontroversiellt tillvägagångssätt som det MSJ-perspektivet föreslår, för att bemöta en kontroversiell kris? Däremot understryker Caney det faktum att han inte avvisar andra förslag på tillvägagångssätt, och att hans förslag är menat att uppmärksamma de grava hot klimatförändringarna utgör på de mänskliga rättigheterna, inte att de mänskliga rättigheterna är de *enda* moraliskt relevanta effekter av klimatförändringarna.²²⁵ Trots faktumet att Caney erkänner andra moraliska värderingar och motiveringar för klimatförändringarna, yrkar han på MR-perspektivets fördelar i samband med dess exkluderande natur, och argumenterar för att ett exkluderande förfarande är nödvändigt för att beakta människornas intressen gällande klimatförändringarna. Vilket kan betraktas som paradoxalt i Caneys argumentation.

För det andra är det möjligt att ifrågasätta Caneys argument för att ett MR-perspektiv möjliggör tillämpandet av redan existerande MR-institutioner på klimatförändringarna eftersom han gör egna tolkningar och omformuleringar av rättigheterna. De grundläggande rättigheterna Caney argumenterar för grundar sig i olika befintliga MR-konventioner och officiella dokument, men Caneys definition skiljer sig från hur rättigheterna definieras i konventionerna vilket innebär att de saknar fäste i praktiken och försvårar verkställande. Att ge rättigheter en ny formulering kan försvaga rättigheten, och institutioners möjlighet till upprätthållande eftersom de inte längre stämmer överens med rättigheten som stater ratificerat. MSJ-perspektivets motargument för ett omformulerande av rättigheter handlar återigen om den icke-förhandlingsbara naturen av rättigheter,²²⁶ eftersom rättigheter endast är effektiva om de går att verkställas och upprätthållas.²²⁷ Å andra sidan uppmärksammar Caney det faktum att han valt att använda den minst kontroversiella tolkningen av rättigheterna för att påvisa det faktum att vi inte behöver förlita oss på en komplex uppfattning av mänskliga rättigheter för att bevisa att klimatförändringarna hotar de mänskliga

²²⁴ The Intergovernmental Panel on Climate Change. *SYNTHESIS REPORT OF THE IPCC SIXTH ASSESSMENT REPORT (AR6)*. Interlaken, Switzerland, 2023. https://report.ipcc.ch/ar6syrr/pdf/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf (Hämtad: 2023-03-25).

²²⁵ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 83.

²²⁶ Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 130.

²²⁷ Stone. *Should Trees Have Standing?* s. 70.

rättigheterna.²²⁸ Vilket i sin tur kan användas för att förklara varför Caney har valt att omformulera rättigheterna; inte för dess möjlighet att implementeras i praktiken, utan snarare för att påvisa klimatförändringarnas effekter på de mänskliga rättigheterna.

5.3.3. En MR-centrerad analys av klimatförändringarna har långsiktiga effekter på vår förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna

Det tredje sista påståendet argumenterar för långsiktiga effekter ett MR-perspektiv har för vår förståelse avseende åtgärder för hanteringen av klimatförändringarna och dess kostnader. Caney argumenterar för att ansvaret för åtgärder och klimatanpassning bör läggas på välfärdsstater. Ett MR-perspektiv svarar på frågan vem som bär ansvaret för klimatanpassning och dess kostnader eftersom de mänskliga rättigheterna tar hänsyn till den mest utsatta befolkningen och individer vars rättigheter kränks av klimatförändringarnas effekter.²²⁹ MSJ-perspektivet yrkar återigen på ett mer inkluderande tillvägagångssätt som erkänner att klimatförändringarna inte endast kränker de mänskliga rättigheterna. Ett tillvägagångssätt där multispecies betraktas som en del av den mest utsatta befolkningen.²³⁰ MSJ-perspektivet menar att Caneys argument försummar de komplexa och sammanbundna relationerna mellan människor och multispecies.²³¹ Viktigt att notera är betydelsen av försiktighetsåtgärder i användandet av rätt och lagar som ett politiskt verktyg eftersom det kan hämma effektiviteten av andra strategier. Samtidigt som det är ett oåtkomligt verktyg för dem som faktiskt påverkas mest av klimatförändringarna, då de mest sårbara befolkningarna har begränsad tillgång till rättsliga apparater. Caney förklarar att han inte blundar för andra moraliska värden samtidigt som han erkänner den förkastliga roll antropogen klimatförändring har på den naturliga världen.²³² Samtidigt som han, som tidigare nämnts, yrkar han på nödvändigheten av ett exkluderande tillvägagångssätt för effektiv hanteringen av klimatförändringarna och dess kränkningar av mänskliga rättigheter.²³³

²²⁸ Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 76.

²²⁹ *ibid.* s. 69-70, och 89.

²³⁰ Mitchell. *Only Human? A worldly approach to security*. s. 6 och 15. ; Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 120 och 134-135.

²³¹ Tsing. *Friction - An Ethnography of Global Connection*. s. 13, 110, och 173-176. Celermajer. *Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics*. s. 127-128.

²³² Caney. *Climate change, human rights and moral thresholds*. s. 83.

²³³ *ibid.* s. 73.

5.3.4. Sammanfattning

Baserat på ovanstående argumentationsanalys och värderingen av Caneys argument anser jag att argumentation består. Caneys förslag är medvetet exkluderande och fokuserar på de effekter av klimatförändringarna som påverkar den mänskliga befolkningen. Samtidigt understryker Caney att hans förslag inte är menat att belysa alla möjliga relevanta moraliska värderingar avseende klimatförändringarnas effekter. Hans argumentation bygger på att ett MR-perspektiv har viktiga insikter på klimatförändringarnas effekter och att andra perspektiv och tillvägagångssätt som ignorerar dessa implikationer är ofullständiga och otillräckliga.²³⁴ Caney förnekar inte heller konsekvenserna antropogen klimatförändring har på den naturliga världen,²³⁵ vilket stärker hans argumentation ytterligare. Caneys medvetenhet och redogörelse för de val han tagit i argumentationen, trots dess exkluderande natur, stärker hans argumentation. Han erkänner och påtalar möjliga svagheter och kritik som kan ställas mot hans argumentationen, samtidigt som han bemöter dem och förklarar varför sådana eventuellt tvivelaktiga val är nödvändiga för syftet av hans argumentation. Följaktligen är helheten av Caneys argumentation bestående.

²³⁴ *ibid.* s. 75-76, 83, 86, 90.

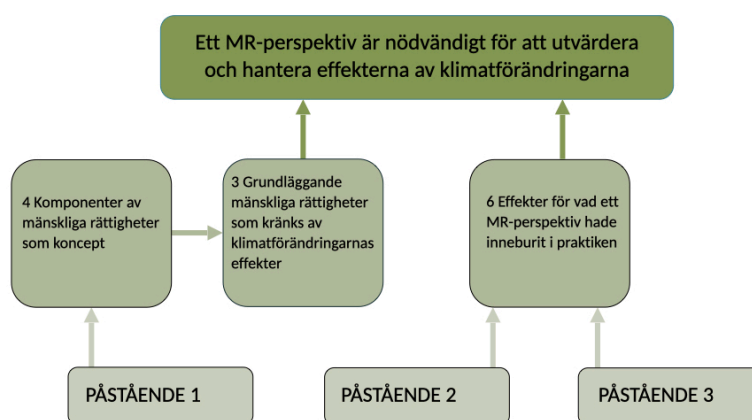
²³⁵ *ibid.* s. 83.

6. Slutsatser

Syftet med arbetet var att öppna diskussionen gällande olika tillvägagångssätt för klimatförändringarna genom en kritisk analys av Simon Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna. För att uppfylla uppsatsens syfte formulerades fyra frågeställningar. Fortsättningsvis kommer samtliga frågeställningar sakligt besvaras genom en sammanfattning av analysens resultat. Arbetets slutsatser kommer att presenteras tillsammans med en avslutande reflektion och diskussion kring resultatet.

6.1. Hur är Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna uppbyggd?

Eftersom Caneys argumentation tar form av en komplex diskussion kring mänskliga rättigheter var det nödvändigt att inledningsvis bryta ner hans artikeln i mindre delar för att sedan kritiskt analysera argumentationen genom det valda teoretiska ramverket. Caney argumenterar för att relationen mellan klimatförändringar och mänskliga rättigheter har försumrats, och att ett MR-perspektiv för klimatförändringarna därför är nödvändigt. Han argumenterar genom tre påståenden som stödjer tesen med hjälp av argumentativa diskussioner kring varje påstående. Återigen hänvisar jag till schemat för Caneys argumentation för att underlätta förståelsen av hur hans argument är uppbyggd:

Caney's slutsats är att ett MR-perspektivet har viktiga insikter, och att andra tillvägagångssätt som ignorerar klimatförändringarnas konsekvenser för människors åtnjutande av mänskliga rättigheter är i grunden ofullständiga och otillräckliga.

6.2. Vilka styrkor respektive svagheter går att urskilja i Caneys argumentation, utifrån ett MSJ-perspektiv?

Det är möjligt att kritiskt analysera Caneys argumentation genom MSJ-perspektivet och urskilja svagheter med Caneys argumentation där MSJ-perspektivet huvudsakligen syftar på Caneys exkluderande förhållningssätt. Det är även möjligt att finna vissa styrkor där MSJ-perspektivet instämmer med Caneys argument, däremot för varje styrka svarar teorin med en svaghet. För att tydliggöra kommer jag i punktform lista fyra svagheter och fyra styrkor jag kunde urskilja i hans argumentation efter en tillämpning av MSJ-perspektivet:

Svagheter:

1. Den första svagheten handlar om MR-perspektivets yrkan på rättigheter i kraft av att vara människa, vilket enligt MSJ-perspektivet leder till '*multispecies injustice*'. MSJ-perspektivet yrkar på ett omformulerat rättighets-ramverk som inkluderar multispecies och deras intressen.
2. För det andra ställer sig MSJ-perspektivet emot Caneys argument om mänskliga rättigheters *lexikal priority*, att mänskliga rättigheter prioriteras över andra moraliska värden. Vilket MSJ-perspektivet menar är ytterst exkluderande.
3. Den tredje svagheten handlar om Caneys egna definitioner av rättigheter, vilket bestrider den icke-förhandlingsbara naturen hos rättigheter som MSJ-perspektivet yrkar för.
4. Den fjärde svagheten syftar på Caneys påstående att redan existerande människorätts organ och institutioner effektivt kan implementeras på klimatförändringarna. MSJ-perspektivet argumenterar emot påståendet och menar att dessa är ofullständiga och inte lever upp till sina löften och mål.

Styrkor:

1. Den första styrkan handlar om hur Caney upprepade gånger uppmärksammar att han inte avser att avvisa eller utesluta andra argument för klimatanpassning. Däremot kan det tolkas vara paradoxalt eftersom Caney samtidigt insisterar på nödvändigheten med ett exkluderande perspektiv, vilket MSJ-perspektivet argumenterar emot. Alltså kan denna styrka även argumenteras vara en svaghet.
2. Den andra fördelen handlar om att MR-perspektivet kräver en förändrad inställning mot klimatanpassningens kostnader. MSJ-perspektivet instämmer med faktumet klimatförändringarnas offer ska få kompensation och att höga

kostnader inte är ett legitimt argument mot klimatanpassning. Däremot kräver MSJ-perspektivet ännu en gång inkludering av multispecies.

3. En tredje fördel i Caneys argumentation handlar om att han påvisar hur ett MR-perspektiv besvarar frågan *vem* som bör ställas ansvarig för klimatpåverkan och dess kostnader. MSJ-perspektivet delar Caneys argument att det är välfärdsstaterna som bör stå för klimatanpassningens kostnader och att de som påverkas värst av klimatförändringarna ska slippa bördan av samma ansvar. Återigen kräver MSJ-perspektivet en inkludering av multispecies inom definitionen av de som påverkas värst av klimatförändringarna
4. En sista och fjärde fördel handlar om Caneys resonemang kring hur kompensation inte ger tillåtelse för skada. MSJ-perspektivet instämmer, med en yrkan för inkludering av multispecies i resonemanget. Alltså kan även denna styrka betraktas som en svaghet.

Sammanfattningsvis är de styrkor och svagheter jag valt att inkludera de som är mest framträdande i Caneys argumentation utifrån MSJ-perspektivet. Det är möjligt att tyda ett mönster för teorins resonemang, då många eventuella motargument eller kritik som MSJ-perspektivet lyfter mot Caneys argumentation handlar om MR-perspektivets exkluderande natur, återkommande motargument är kravet för inkludering av multispecies. Därför är det möjligt att även betrakta styrkorna som svagheter utifrån teorins perspektiv.

6.2. Är Caneys argument bestående efter en kritisk argumentationsanalys utifrån ett MSJ-perspektiv?

Trots de svagheter som man med hjälp av MSJ-perspektivet kan urskilja, är min slutsats att Caneys argumentation är bestående, och är ett värdefullt samt användbart bidrag till diskussionen kring tillvägagångssätt på klimatförändringarna. Däremot bör vi inte utesluta andra möjliga tillvägagångssätt, varför jag inte vill avvisa MSJ-perspektivet helt och hållet då jag anser att deras moraliska resonemang är otroligt viktiga i frågan. Klimatförändringarna påverkar alla, människor och icke-människor. Därför bör man i en analys av klimatförändringarna och eventuella tillvägagångssätt ta hänsyn till fler aspekter än bara en enskild teoretikers argumentation. Däremot är det möjligt att genom olika tillvägagångssätt analysera huruvida enskilda teoretikers argument är bestående. Vilket jag har avsett att göra med min analys, som resulterat i slutsatsen att Simon Caneys argumentation för ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är bestående.

Den sista, fjärde, frågeställningen kommer fortsättningsvis att besvaras i kommande diskussion.

7. Sammanfattning och Diskussion

Det finns flertal olika politiska och filosofiska perspektiv för hur vi bör bemöta den rådande klimatkrisen, omedelbara politiska beslut om klimatanpassningar och resurser är avgörande. Det är samtidigt nödvändigt att beakta den mångfacetterade och komplexa natur klimatkrisen har samt ta hänsyn till de olika aspekter som påverkas av klimatförändringarnas effekter. Det leder uppsatsen till den sista, avslutande frågeställningen:

Är ett MR-perspektiv på klimatförändringarna tillräckligt eller bör ett förändrat tillvägagångssätt likt MSJ-perspektivet användas?

Efter analysen av Caneys argument anser jag, likt Derek Bell,²³⁶ att en människorätts-ansats på klimatförändringarna är nödvändig då det betonar problemets moraliska allvar och det akuta behovet av meningsfulla åtgärder för att framgångsrikt hantera krisen. Caney är inte ensam om att argumentera för befintliga människorätts-institutioners möjlighet att hantera klimatkrisen. Som belysts i den tidigare forskningen, går resonemanget att återfinna hos andra teoretiker som förespråkar MR-perspektivet och argumenterar för befintliga människorätts-instruments möjlighet att hantera klimatförändringarnas globala utmaningar.²³⁷ De syftar på auktoriteten hos människorätts-organen som, till skillnad från andra tillvägagångssätt, skapar skyldigheter för suveräna stater att respektera de mänskliga rättigheterna. Ett MR-perspektiv på klimatförändringarna har således möjlighet att applicerar juridiska argument på stater för att kräva åtgärder och klimatanpassning.²³⁸ Vilket innebär större möjlighet till effektiva åtgärder för klimatkrisen än andra tillvägagångssätt och stärker Caneys argument för behovet av en människorätts-centrerad analys av klimatförändringarna.

Däremot är det kanske inte tillräcklig med ett ensidigt perspektiv och tillvägagångssätt i bemötandet av klimatkrisen. Det korta svaret på den sista frågeställningen huruvida ett MR-perspektiv på klimatförändringarna är tillräckligt är: Nej. Det är inte tillräckligt, men det är nödvändigt. Låt mig

²³⁶ Bell. *Climate change and human rights*. s. 168.

²³⁷ Bodansky. *Introduction: Climate Change and Human Rights: Unpacking the Issues*. s. 511-516 ; Kravchenko. *Right to Carbon or Right to Life: Human Rights Approaches to Climate Change*. s. 547 ; Humphrey. *Human Rights and Climate Change*. s. 38-51 ; Shelton, *Equitable Utilization of the Atmosphere: a Rights-Based Approach to Climate Change?* s. 91-92 ; Limon. *HUMAN RIGHTS AND CLIMATE CHANGE: CONSTRUCTING A CASE FOR POLITICAL ACTION*. s. 455 ; Shue, *Subsistence Emissions and Luxury Emissions*. s. 200.

²³⁸ Bodansky. *Introduction: Climate Change and Human Rights: Unpacking the Issues*. s. 516.

utveckla genom att återuppta diskussionen kring ifall ett förändrat tillvägagångssätt likt MSJ-perspektivet bör användas istället. Eftersom miljökrisen är allt annat än ensidig och ytlig är min slutsats att det är förmånligt med ett ökat samarbete mellan olika vetenskapliga och filosofiska discipliner för framgångsrik hantering av klimatförändringarna. Således kan det betraktas nödvändigt att överväga ett förändrat tillvägagångssätt som det MSJ-perspektivet föreslår. Dock finns det vissa praktiska tvivel och komplikationer med MSJ-perspektivets resonemang och möjlighet att implementeras som är relevanta att belysa:

MSJ-perspektivet påvisar hur ett rättsligt ramverk som genom multispecies 'standing' prioriterar den långsiktiga hälsan och välbefinnandet i den naturliga världen. Däremot anser jag att det för tillfället inte är realistiskt med ett sådant tillvägagångssätt på grund av den brådskande natur klimatkrisen har. Processen att omformulera rättighets-ramverk med tillhörande institutioner är komplex och tidskrävande vilket gör MSJ-perspektivets förslag ineffektiva och otillräckliga. Däremot instämmer jag med MSJ-perspektivet vädjan för ett ökat samarbete mellan olika discipliner för en gemensam kamp mot klimatförändringarna, av den anledningen bör vi inte utesluta andra möjliga tillvägagångssätt eller perspektiv fullständigt. Följaktligen är diskussionen kring olika tillvägagångssätt i bemötandet av klimatförändringarna högst relevant och aktuell i dagens rådande kris.

Vidare relevant att poängtera handlar om MSJ-perspektivet kritik mot MR-perspektivets exkluderande, antropocentriska natur. Min fråga är då om det verkligen behöver betraktas som något negativt med ett exkluderande perspektiv? Kanske är det just ett sådant tillvägagångssätt som krävs för att framgångsrikt hantera klimatkrisen. Jag instämmer med Caneys yrkan på behovet med ett MR-centrerat tillvägagångssätt som sätter människans behov i fokus. Jag anser att det är vad som krävs för att tillräckligt många människor ska vara villiga att delta och ändra på sitt beteende. Intresset för klimatet och åtgärder för klimatanpassning behöver engagera störst antal människor möjligt för att vara framgångsrikt, något ett MR-perspektiv har möjlighet till då det sätter ett mänskligt ansikte på krisen. Precis som Daniel Bodansky och Svetlana Kravchenko påpekar, har ett MR-perspektiv möjligheten att fungera som ett verktyg för att skapa engagemang hos individer och stater genom att berätta historierna om dem som drabbats av klimatförändringar, vilket gör fler villiga att agera vilket i sin tur leder till ökad möjlighet till framgångsrika åtgärder av klimatkrisen.²³⁹ Samtidigt som jag delar

²³⁹ Bodansky. *Introduction: Climate Change and Human Rights: Unpacking the Issues*. s. 517-518 ; Kravchenko. *Right to Carbon or Right to Life: Human Rights Approaches to Climate Change*. s. 547.

MR-perspektivets argument för ett exkluderande perspektiv anser jag fortfarande att ett MR-perspektiv inte är fullt tillräckligt, och att det därför är relevant med det påtalade samarbetet mellan olika perspektiv för att tillsammans arbeta mot en hållbar framtid och värld att leva i. Slutligen tror jag att huvudsaken är att åtgärder mot klimatförändringarna tas. Oavsett om det är *för* människorna, *för* djuren, träden, svamparna, himlen eller haven. Huvudsaken är att meningsfulla åtgärder vidtas. Spelar då detta ”*varför*” egentligen någon större roll i det stora hela, så länge vi faktiskt gör en insats mot klimatförändringarna?

Syftet med uppsatsen är att öppna upp diskussionen ytterligare gällande hur vi bemöter klimatförändringarna genom en kritisk analys av Simon Caney's argumentation för ett MR-perspektiv. Vilket jag fullföljde med hjälp av en tillämpning av det teoretiska ramverket; The Multispecies Justice Perspective. De framträdande skillnaderna mellan MSJ-perspektivet och MR-perspektivet bidrar till den pågående filosofiska diskussion avseende olika tillvägagångssätt på klimatförändringarna, en diskussion jag hoppas att min undersökning bidrar till. Jag uppmuntrar starkt till vidare forskning kring den komplexa relationen mellan klimatförändringarna, mänskliga rättigheter och andra moraliska värderingar; för att finna det mest effektiva tillvägagångssättet i kampen för ett klimat alla kan leva i.

8. Referenslista

- Bell, Derek: Climate change and human rights. *WIREs Clim Change*. Vol. 4, 2013:159–170. doi: 10.1002/wcc.218.
- Bentz-Hölzl, Janine & Brocker, Manfred. "Climate Change and Global Justice." I *Justice and Conflicts Theoretical and Empirical Contributions*, Elisabeth Kals och Jürgen Maes (red.) s. 251-268. Berlin: Springer Berlin, Heidelberg, 2011.
- Bergström, Göran och Boréus, Kristina. Textens mening och makt. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018.
- Bodansky, Daniel. Introduction: Climate Change and Human Rights: Unpacking the Issues. *Georgia Journal of International and Comparative Law*. Vol. 38, nr 3, 2010: 511- 524. <https://digitalcommons.law.uga.edu/gjicl/vol38/iss3/3> (Hämtad: 2023-04-10).
- Caney, Simon."Climate change, human rights and moral thresholds " I *Human Rights and Climate Change*, Stephen Humphrey (red.). s. 69-90. Cambridge University Press, 2009.
- Celermajer, Danielle. Schlosberg, David. Rickards, Lauren. Stewart-Harawira, Makere. Thaler, Mathias. Tschakert, Petra. Verlie, Blanche & Winter, Christine. Multispecies justice: theories, challenges, and a research agenda for environmental politics. *Environmental Politics*, Vol. 30, Nr. 1-2, 2021: 119-140. DOI: 10.1080/09644016.2020.1827608
- Guterres, António. United Nations Secretary-General. Presskonferens efter publiceringen av IPCC:s AR6. 2022-02-28. <https://media.un.org/en/asset/k1x/k1xcijxjhp> (Hämtad: 2023-04-05).
- Human Rights & Climat Change - working group. Human Rights & Climat Change. *The Center for International Enviromental Law*. 2020. <https://climaterights.org/resources/hrcc-generally/> (Hämtad: 2023-04-08).
- Humphrey, Stephen (red.), *Human Rights and Climate Change*. Cambridge University Press: 2009.
- IPCC. AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023. *The Intergovernmental Panel on Climate Change*. 2023. <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/> (Hämtad: 2023-03-03).
- IPCC. The Intergovernmental Panel on Climate Change. *The Intergovernmental Panel on Climate Change*. 2023. <https://www.ipcc.ch/> (Hämtad: 2023-03-03).

- Kravchenko, Svitlana. Right to Carbon or Right to Life: Human Rights Approaches to Climate Change. *VERMONT JOURNAL OF ENVIRONMENTAL LAW*. Vol. 9, 2008: 513-547. <https://ssrn.com/abstract=1304844> (Hämtad: 2023-04-10).
- Limon, Marc. HUMAN RIGHTS AND CLIMATE CHANGE: CONSTRUCTING A CASE FOR POLITICAL ACTION. *Harvard Environmental Law Review*. Vol. 33, nr. 2, 2009: 439-477. <https://harvardelr.com/wp-content/uploads/sites/12/2019/07/33.2-Limon.pdf> (Hämtad: 2023-04-10)
- Maizland, Lindsay. Global Climate Agreements: Successes and Failures. *Council on Foreign Relations*. 2022. <https://www.cfr.org/background/paris-global-climate-change-agreements> (Hämtad: 2023-04-24).
- Mitchell, Audra. Nonhuman, More-Than-Human, and Post-Human International Relations and International Studies. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. Oxford University Press, 2023. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.754> (Hämtad: 2023-03-31).
- Mitchell, Audra. Only Human? A worldly approach to security. *Security Dialogue*. Vol. 45, nr. 1, 2014: 5-21. DOI: 10.1177/0967010613515015
- Naturskyddsföreningen. Klimatarm! 5 viktiga budskap från IPCC:s andra delrapport. *Naturskyddsföreningen*. 2022. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/klimatarm-5-viktiga-budskap-fran-ipccs-andra-delrapport/> (Hämtad: 2023-04-04).
- Newell, Peter. "Climate change, human rights and corporate accountability." I *Human Rights and Climate Change*, Stephen Humphrey (red.). s. 126-158. Cambridge University Press, 2009.
- Paul Baer, "Adaptation to Climate Change Who Pays Whom?" I *Climate Ethics: Essential Readings*, Stephen M. Gardiner, Simon Caney, Dale Jamieson, och Henry Shue (red.). s. 247-262. Oxford University Press, 2010.
- Shelton, Dinah. "Equitable Utilization of the Atmosphere: a Rights-Based Approach to Climate Change?" I *Human Rights and Climate Change*, Stephen Humphrey (red.) s. 91-125. Cambridge University Press, 2009.
- Shue, Henry. "Global Environment and International Inequality" I *Climate Ethics: Essential Readings*, Stephen M. Gardiner, Simon Caney, Dale Jamieson, och Henry Shue (red.) s. 101-111. Oxford University Press, 2010.
- Shue, Henry. "Subsistence Emissions and Luxury Emissions." I *Climate Ethics: Essential Readings*, Stephen M. Gardiner, Simon Caney, Dale Jamieson, och Henry Shue (red.) s. 200-214. Oxford University Press, 2010.
- Stone D. Christofer. *Should Trees Have Standing?* Uppl: 3. New York: Oxford University Press, 2010.

- The Intergovernmental Panel on Climate Change. *SYNTHESIS REPORT OF THE IPCC SIXTH ASSESSMENT REPORT (AR6)*. Interlaken, Switzerland, 2023. https://report.ipcc.ch/ar6syrr/pdf/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf (Hämtad: 2023-03-25).
- Tsing L. Anna. *Friction - An Ethnography of Global Connection*. Princeton och Oxford: Princeton University Press, 2005.
- Tsing L. Anna. *The Mushroom at the End of the World*. Princeton och Oxford: Princeton University Press, 2015.
- United Nations. Climate Reports. *United Nations*. 2023. <https://www.un.org/en/climatechange/reports> (Hämtad: 2023-04-04).
- United Nations, *KYOTO PROTOCOL TO THE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE*, 1997, FCCC/CP/1997/L.7/Add.1, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf> (granskad: 2023-04-24).
- United Nations, *The Paris Agreement*, 2015, Paris: United Nations Framework Convention on Climate Change, https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf (Hämtad: 2023-03-25).
- United Nations - United Nations General Assembly, *Universal declaration of human rights*, Art. 25, 1948. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (Hämtad: 2023-05-11).
- Världsnaturfonden WWF. WWF: Lösningarna på klimatkrisen finns – dags att börja leverera! *Världsnaturfonden WWF*. 2023. <https://www.wwf.se/pressmeddelande/wwf-losningarna-pa-klimatkrisen-finns-dags-att-borja-leverera/> (Hämtad: 2023-04-03).
- World Rescues Institute. 10 Big Findings from the 2023 IPCC Report on Climate Change. *World Rescues Institute*. 2023. <https://www.wri.org/insights/2023-ipcc-ar6-synthesis-report-climate-change-findings#:~:text=> (Hämtad: 2023-04-05).

